

J. AKURATERS

MĪLESTĪBAS ZEME

KOMEDIJA 4 CĒLIENOS

J. ROZES APGĀDĪBĀ, RĪGĀ, KRIŠJĀNA BARONA IELĀ № 5

Personas.

Jānis Rumpēters — bagāts kapitalists no Amerikas, ap 50 g. vecs.

Oļģerts Kalvis — viņa māsas dēls, students.

Alma Liepas kundze.

Daila — viņas meita.

Džons — Rumpētera sulainis.

Tomass — Rumpētera sekretars, amerikānietis.

Valija — mašīnrakstītāja, amerikāniete.

Dambrians — saimnieks, Rumpētera jaunības draugs.

Antonija — viņa meita, studente.

Bīdels — saimnieks, biedrības priekšnieks.

Mulda — saimnieks, pagasta vecākais.

Arnolds — viņa dēls, students.

Šoloms — vecs žids, žurku izdzinējs.

Stumbris — kooperatīva direktors.

Sievas, puīši, meitas, līgotāji, dziedātāji, mūzikanti.

PIRMAIS CĒLIENS.

Rumpētera galvenais kantoris Rīgā. Divi rakstāmgaldi, kantora un klubkrēsli. Dīvans. Pie sienām dažas jūras gleznas un tvaikoņu reklamas. Ertība, tīrība. Lielī logi uz ielu dībenpusē. Pa kreisi durvis uz Rumpētera kabineta, pa labi no āra un pieņemamās istabas. Gaiša vasaras diena.

I skats.

Tomass, Valija.

TOMASS

(Valijai, kuŗa rāda kādu rakstu).

Tas attiecas uz mistera Rumpētera jauno lauku īpašumu. Atliekat kamēr kungs pats ierodas. Mēs nevaram nekādu lēmumu te dot.

VALIJA.

Ja, atlikt un atlikt. Vispārīgi, ser Tomas, mums te laikam nebūs daudz ar ko nostrādāties.

TOMASS.

Yes, savāda zeme. Taisnību sakot, man nāk miegs. Te nekas nekustas.

VALIJA.

Yes... Tiem cilvēkiem te laiks naudu nemaksā. Viņi nesteidzas. Savāda zeme...

TOMASS.

(smēķē).

Un nami pie zemes pieplakuši... Ja, miegs, miegs. Ta ir Eiropa.

VALIJA.

O, vai jūs ziniet, ser Tomas, vai viņiem ir dansings un džesa orķestrs? Laikam ne."

TOMASS.

Jāpameklē, miss Vali. Diezin vai šie cilvēki pavisam prot dejot. Nēģeru orķestra, bez šaubām, viņiem nav. Atminaties, miss, to apreibinošo bostonu... Kā tas bij? (Sāk lēni dziedāt kādu džesa meldiju un šūpoties dejas taktī... Valija viņam piebalso. Nemanot abi sāk dejot dziedādami anglisku meldiju dejai. Pēc brīža abi apstājas un smejas.)
Ja, miss Vali, te ir viss citādi... viss citādi!

VALIJA.

Ja, bet viņiem ir skaistas debesis pār pilsētu. Ne-
kas neaizsedz sauli.

TOMASS.

Ja. Lauku pilsēta. Tāda kā peldvieta.

VALIJA.

(domīgi; šķelmīgi.)

Ja. Un viņiem ir gaišmataini jaunekļi. Ar zilām
acīm. Un ļoti kautrīgi. Savāda zeme.

TOMASS.

O, o... Ar zilām acīm, patikami cilvēki? (Novēro
Valiju.) Yes. Man liekas, te ir arī skaistas jaunavas.
Skaistiem, neapgrieztiem matiem pat. Ļoti kautrīgas.

VALIJA.

(greīzsirdīga).

Ja? Nu nu... Ko jūs sakat?

TOMASS.

Yes. Ļoti patīkamas jaunkundzes. Smaidīgas.

VALIJA.

(zīmīgi).

Vai tādas, kā tā, kas šorīt prasīja jauno kungu, —
Olģerta kungu?

TOMASS.

Ja. Gluži tādas. Bet es Jums pateikšu, kādi kungi
man patik. Tādi, kā mistera Rumpētera krustdēls Ol-
ģerta kungs. Vai jūs esiet ar mani vienādās domās, miss
Vali?

VALIJA.
(aizķerta).

Jūs esiet... jūs neesiet nekāds džentlmens, ser Tomas.

TOMASS.

O, protams, pēc Olģerta kunga man ir maza nozīme.

VALIJA.
(Īsi spītīgi. Rāda vēstuli.)

Protams. Tā tad šai lietā nekas nav darāms. (Grib iet.)

TOMASS.

To mēs drīz redzēsim. Ja, interesanta zeme. Būtu vērts redzēt, kas viņiem ir un ko viņi ražo.

VALIJA.
(launi).

Es ticu, ka tādus džentlmeņus ne — kā jūs, ser Tomass.

TOMASS.
(smēķē).

Ne, bez šaubām. Viņi te ražo sliņķus... Tā ir sliņķu un bezdarbnieku zeme. Te nāk tikai miegs. Un šie sliņķi domā, ka naudu var dabūt tikai caur revolūciju. Viņi neprot strādāt. Viņi gul.

VALIJA.
(grib iet).

Novēlu jums, ser Tomass, arī to pašu.

II skats.

Olģerts Kalvis, Tomass, Valija.

KALVIS.

(Īenāk, vieglā uzvalkā, studenta cepurē, spieķis; jautrs, gaišs).

Labdien, sekretāra kungs! Labdien, miss Vali!

ABI.
(godbijīgi sveicina).

Labdien, Kalvis kungs.

KALVIS.

Vai nav nekādas ziņas par Rumpētera kunga ierašanos?

TOMASS.

Par nožēlošanu, ne. Man liekas, misters Rumpēters grib mūs pārsteigt ierasdamies bez iepriekšēja paziņojuma. Bet te ir dažas vēstules, kas attiecas uz viņa jauno īpašumu. Lūdzu (nodod vēstules).

KALVIS.

Labi. (Skatās pulkstenī.) Divpadsmit. Nu, man liekas, ir brokastlaiks. Tā tad jūs iesiet brīvi uz pāris stundām. Variet doties pilsētā. Es pa tam palikšu te. (Sāk lasīt vēstules pie galda.)

TOMASS.

Paldies, Kalvis kungs...

KALVIS.

(pēc briža skatās pulkstenī).

Jūs variet iet, jūs esat brīvi.

TOMASS.

(nokārtodams kaut ko).

Paldies, Kalvis kungs! (Abi ar Valiju aiziet.)

III skats.

Kalvis, Daila.

KALVIS.

(aši pieceļas, raugās pulkstenī).

Pēc piecām minutēm! Ak, kādēļ vēl vajadzīgas tās piecas minutes! Ja, kad cilvēkam reiz nāk laime, tad no visām pusēm. (Izvelk kādu vēstuli no kabatas, lasa.) „Esmu nodomājis tevi, mīlais krustdēls, iecelt par manu vienīgo mantinieku, jo es esmu tik viens...“ O, Olģerts Kalvis — vienīgais mantinieks. Kad Daila to zinātu!.. Ak, kur viņa vēl kavejas! Skatās pulkstenī. Kāds klusu klauvē.) Iekšā! Lūdzu! (Iet atvērt steidzīgi.)

DAILA.

(vieglā ģērbā, vienkārša, jauna, smaidoša; bet nedroša šai vietā.
Gaiši mati, gaišs uzvalks).

Vai drīkstu? Labdien, Olģert! Labdien! (Viņai rokās ziedošas lauku puķes. Viņa tās sniedz Olģertam. Tur ir rudzu puķes un guņdegas).

KALVIS.

(līgsmi).

Daila, labdien! Kā es gaidīju, kā gaidīju! (Sveicina sirsnīgi, mīli.) Paldies, par ziediem! Paldies! (Skūpstas rokās Dailai.)

DAILA.

Bet kas tad tik svarīgs ir noticis, ka man bija jābrauc tik steigšus? Domāju, ka kāda nelaime. Telegrama no tevis... Bet tu jau izskaties tik smaidīgs. Ko tad tas nozīmē?

KALVIS.

(noslēpumains).

Ak, Daila, tas kaut ko nozīmē. Tas ir kaut kas!.. Ne, ne, to es tev nesaku vēl. Ja tu būsi mīla, mīla, varbūt tad... Ehē...

DAILA.

Tā? Vai tad es nebūtu tāda tev bijusi?

KALVIS.

Nu, protams, protams. Bet es tomēr vēl nezinu, vai to drīkstu teikt. Daila!.. Tas ir... un tas ir vienkārši par daudz smieklīgi... pret mums. Nu, pavisam jocīgi.

DAILA.

Smieklīgi? Nu es nekā nesaprotu...

KALVIS.

Nu, ja. Ne, par daudz laimīgi... Es nezinu, kā to tai saka. Bet apsēsties tagad. Tā, te. Un tad paklausies. Bet saki vispirms: vai tu klusēsi par to?..

DAILA.

Tā tad kas noslēpumains? Nu, nejokojies ilgāk, Olģert!

KALVIS.

Nu labi, labi. Nu teikšu tā (izvelk vēstuli no kabatas un paceļ to gaisā). Te ir tas, ko tu vēl nevari saprast. Nu atmini, kas tas ir? Ko? Ehe! Nu?

DAILA.

Vēstule, kā redzams.

KALVIS.

Nu, protams vēstule. Bet kas par vēstuli? Ko? Kā vēstule?

DAILA.

Tava, laikam.

KALVIS.

Ja, bet kas tur iekšā? Kas tur rakstīts? Tā ir vēstule no mana krusttēva. No Rumpētera kunga. Aha! Un kas tur rakstīts?

DAILA.

Ka viņš ieradīsies te. Un šodien laikam?

KALVIS.

Ne, ne. Ja, varbūt šodien. Bet te ir kaut kas pavisam cits. Nu ko tur tik daudz, Daila! Apsoli man par to klusēt... Redzi, tu zini, ka mans krusttēvs ir bezgalīgi bagāts.

DAILA.

(smiedamās).

Ja, un skops, laikam, arī.

KALVIS.

Ja. Bet šoreiz — ne. Šoreiz tu neatminēsi. Te ir rakstīts, ka viņš nodomājis iecelt mani par savu bagātību vienīgo mantinieku. (Lasa.) Paklausies: „Tā kā man nav neviena tuvāka cilvēka par Tevi, mīlais Olģert, tad gribu, lai Tu būtu mana īpašumu nākošais valdnieks un mantinieks. Protams, ja Tavas domas un ieskatī par dažādiem jautājumiem saskanētu ar manām. Tiklīdz būšu dzimtenē, runāsim par šo lietu tālāk...“ Nu vai saproti? Nu, kas tas ir, ko?

DAILA.
(pārsteigta).

Olģert... Tas ir kas jauns. Bet saki, cik tavs krusttēvs īsti ir bagāts?

KALVIS.

Nu — mazākais pusmiljona dolaru. Un visi tie uzņēmumi, ko viņš te dzimtenē pasāks...

DAILA.
(jautri, laimīgi).

Un tu domā, ka mani sevišķi tas pārsteidz? Es vēlu tev laimes. Bet zini, ka ir vēl kas vērtīgāks nekā šie miljoni. Daudz labāks vēl...

KALVIS.
(uzmanīgi).

Tā? Kas tad?

DAILA.

Nu tu, Olģert, Tu! Tīci man. (Viņa steidzīgi to apskauj.) Vai tad tu to nezini, vēl? Es gan zinu. Tevis dēļ tikai tā steidzos šurp.

KALVIS.

Paldies, Daila! Bet tomēr. Iedomājies tikai, cik grūti mums nākas izcīnīt mūsu dzīvi. Mēs pat nedrīkstējam domāt par... nu par kopīgu saimniecību. Tava saimniecības skola... Tavas grūtās pūles. Manas studijas, kad kabatā gandrīz līdz šim nebija vairāk nekā, kā caurums. Un pēkšņi — viss tas!.. Vai zini, es stāigāju šīs dienas kā noreibis. Tagad mūsu laime ir tik tuvu. Tagad mēs varam... drīz pat... saderināties, Un atklāt tavai mātei visu to...

DAILA.
(līgsma).

Olģert... Vai tiešam... Tas nav sapnis?

KALVIS.

Ne! Še, lasi, skaties. Lūk, viņš raksta... Un bez tam... Kā viņa uzņēmumu pārvaldniekam, viņš man ir noteicis krietnu algu. Daila! Tagad sākas mūsu lai-

mīgās dienas. Un vēl kas. Tu zini, ka Liepsalas ir nopircis tas advokats un šovasar tev jāatstāj tava mīlā dzimtā vieta. Tagad tas vairs nenotiks. Es to nepieļaidīšu. Man būs nauda. Es atpirkšu to atpakaļ, tūlīt. Un tad mēs ierīkosim tur tavu paradīzi, Daila. Istu paradīzi.

DAILA.

Un tavu, Olģert... Ak, cik tas viss ir savādi! Un negaidīti... Tas patiesi kā sapnis.

KALVIS.

Ja, bet tad mēs varēsim iegūt visu, par ko tagad tikai sapņojam. Tu varēsi mācīties savu dziedāšanu... Atmest to saimniecību. Sasniegt savus mērķus.

DAILA.

Ne, Olģert. Man tak vajadzēs priekš tevis arī saimniekot.

KALVIS.

Un man priekš tevis. Mēs pārvērtīsim Liepsalas par skaistu mitekli.

DAILA.
(droši).

Es pārvērtīšu. Tu redzēsi.

KALVIS.

Protams. Tu audzināsi puķes. Un es kā lauksaimnieks audzināšu kviešus. Neredzētus. Visiem par paraugu... Un tad, mīlā Daila, tu tik ļoti vēlējies ceļot. Mēs ceļosim. Uz dienvidiem, uz Ēģipti, uz Indiju. Ar aeroplanu pat.

DAILA.
(smiedamās).

Ujā, ujā! Bet kas tad kops to mūsu paradīzi?

KALVIS.

Nu... ja. Tava māte. Viņa tak vēl ir tik jauna. Un viņa tā ir iemācījusies kopt lauku māju. Iedomājies, cik viņa būs priecīga. Es to jau redzu.

DAILA.

Olģert... Kad tu visu to man stāsti, man paliek savādi. Man ir it kā reibonis. Man liekas, tas neattiecas uz mani un uz tevi.

KALVIS.

Vajaga mācēt saņemt laimi, Daila, kad tā nāk. Un nu viņa, kā redzi, jau nāk.

DAILA.

(pieglaužas viņam).

Nestāsti vairs, Olģert. Vai zini, man ir tāda baiga sajūta. Savādi.

KALVIS.

Kādēļ?

DAILA.

Es baidos, ka pēc lielas laimes nenāk kāda liela nelaime. Māte arvien to teica, ka vajagot sargāties no pārāk lielas laimes.

KALVIS.

Ak jūs, sievieši! Nu saki, kas mums var notikt? Vai tad mēs neesam laimīgi arī bez visa tā. Un tagad vēl — rūpes nost.

DAILA.

Rūpes nost... Ja, Olģert. Tad jau uz pašiem Jāņiem. Nu vajadzēs līgot krietni.

KALVIS.

Saprotams. Tā kā vēl nekad nav līgots. Vai zini, Daila, tagad es ielūgšu savus draugus. Sarīkosim tādu īstu līgo nakti. Lai skan malu malās. Ehē! (Sāk līgot „Jānīts nāca par gads kārtu Ligo, ligo...“)

DAILA.

(smiedamās).

Ujā, ujā! Nu pagaidi vēl kādas dienas. Vēl jau nav laiks.

KALVIS.

Nu, balsi vienmēr der izmēģināt pie laika... Ja, bet vēl kas... Tas svarīgākais...

DAILA.

Nu kas tad vēl?

KALVIS.

Man liekas, arī mans krusttēvs būs jau no Amerikas uz to laiku.

DAILA.

Ja, saki, kad tad īsti viņš atbrauks?

KALVIS.

Mēs viņu te gaidam katru dienu, katru stundu. Te tie amerikāņi sevišķi. Garlaikojas. Bet mums noteikti neko neziņo, kaut gan jau esot šai krastā, Eiropā. Viņš laikam brauc nezinot un grib mūs pārsteigt.

DAILA.

Vai tu domā, ka viņš varētu arī atbraukt pie mums uz laukiem? Nezin kā tad būtu.

KALVIS.

Nu, neuztraucies. Kad viņš tevi ieraudzītu tādu skaistu un... tādu jauku, viņš būtu laimīgs, tāpat kā es... nu ja, tāpat kā es.

DAILA.

Bet, Olgert, kā nu tu tā vari runāt.

KALVIS.

Ja, kā tad es runāju. Vai tu domā ka Amerikā ir skaistākas. Nekā...

DAILA.

Nu nu, nu... lai paliek. Bet saki, kāds tad izskatās tas labais krusttēvs? Vai vecs. Nu protams, kad krusttēvs, tad jau laikam vecs. Lepns?

KALVIS.

Nezinu. Nav man ne jaudas par to.

DAILA.

(smejas).

Nu, tas ir jauki. Krustdēls nepazīst sava krusttēva.

KALVIS.

Ja redzi, mīlā, tas ir gan pavisam neparasti. Bet viņš aizbrauca uz Ameriku, kad es vēl esot bijis šūpulī. Tikai tāds — vē, vē. Nu un tā neatminos. Bet vecs laikam gluži nav, pāri par piecdesmitiem. Viņš aizbraucis vairāk kā divdesmit piecus gadus atpakaļ. Un tā ka ir vecpūsis, tad, protams, sakrājis milzīgu bagātību. Viņam ir bijusi laime — vairāk nekā.

DAILA.

Un kādēļ viņš brauc tagad šurp?

KALVIS.

Ja, tas arī ir savādi. Viņš man rakstīja gadu atpakaļ, ka reiz gribot atkal atgriezties dzimtenē. Tā ir savāda vēstule. Viņš gribot nomirt tur, kur dzimtene. Tā esot viņam dārgāka nekā Amerikas dolari un miljoni... Ak, Daila, tu laikam nezini, ka mans krusttēvs Rumpēters savā jaunībā ir bijis gluži nabags. Kalpa zēns, kuņam tikai veseli locekļi un priecīgs prāts. Nabags tāpat, kā es. Mēs visi esam no kalpu kārtas bijuši. Viņam esot bijušas kādas neizprotamas likstas — es nezinu kas — citi saka, ka nelaimīgas mīlestības lietās un viņš aizbraucis no Latvijas, lai būtu viens, lai izbēgtu no šiem ļaudīm. Un viņam tur ir bijusi laime — neparasta laime.

DAILA.

Tā tad viņš te domā palikt? Uz visu mūžu?

KALVIS.

Ja. Viņš gribot nopirkt kādas lauku mājas ar lielu ābeļu dārzu un pavadīt tur savas vecuma dienas. Viņš gribot nodarboties ar lauksaimniecību, bet savus kapitālus izlietot tautas labā. Un savādnieks viņš ir. Iedomājies — viņš man raksta, ka viņš gribot redzēt bērzu birzes un rudzu puķes... Gluži kā jauneklis... Kā iemilējies.

DAILA.

Olgert, kad es to visu apdomāju, man liekas... ka... Es nevaru to tā izteikt.

KALVIS.

Nu, saki vien, saki.

DAILA.

Man liekas, ka tavs krusttēvs ir labs. Iedomājies tik: rudzu puķes un bērzu birzes...

KALVIS.

Ja, arī man liekas, ka tie dolari nav paņēmuši visu viņa sirdi. Es domāju, ka viņš tevi tāpat milēs kā mani... ja viņš dabūs zināt, ka esi mana līgava.

DAILA.

Ne, ne... To viņš nedrīkst zināt. Neviens to nedrīkst zināt... tikai mēs paši. Vēlāk tad. Tagad ne.

KALVIS.

Nu lai paliek tā, kā tu vēlies. Bet tagad... tagad rīkosim to ligošanu. Lai skan visi lauki.

DAILA.

Ja, to ligošanu. Šogad mums būs tāda, kā vēl nekad.

KALVIS.

Kad aizbrauksi — apmierini māti vispirms. Saki, ka mājas nebūs jāzaudē. Un tad sagādājiet visu, kas Jāņdienai vajadzīgs: vaiņagus, miestīņu, ugunis, ziedus... un arī ciemiņus. Papildam ciemiņus.

DAILA.

Tos ciemiņus gaidīsim no Rīgas. Par to tu gādā.

KALVIS.

Labi. Man būs draugi, studenti, bet tev skaistas meitenes. Tā... Līgosim. Un tu būsi šogad tā lielākā līgotāja... priekš manis...

DAILA.

(šķelmīgi).

Tā? Tikai priekš tevis? Nu nu to mēs vēl redzēsim.

KALVIS.

Vai tad vēl varētu būt cits?

DAILA.

(tāpat kairinoši).

Vai tad nedrīkstētu? Kas man to var liegt?

KALVIS.

(tuvojas viņai, mīļi).

Ak kas var liegt? kas var liegt? Nu es gan varētu to liegt?

DAILA.

Kas to lai zin. Varbūt ka nevari. Vēl jau viss priekšā.

KALVIS.

Ak ne? Nu to mēs tūlīt redzēsim. (Satver viņu mīlīgi-nādamies.) Nu kā šito putniņu sauc? Daila? Ja? Daila. (Noskūpsta.) Un kam viņš pieder? Ko?

DAILA.

(apskauj viņu un vairās).

Olģert! Bet te ne, te ne... Nevar...

KALVIS.

(skūpsta).

Nu es vairs nelaižu vaļā. Ka tu neaizbēdz. Nu vēl... Nu vēl... Par to, ka man tik labs krusttēvs.

DAILA.

Olģert... Man liekas, tas tak nebūs uz viņa rēķina?

KALVIS.

Nemaz ne. Nu, piemēram, vēl vienu skūpstu. Uz mana paša rēķina. Nu, tā... Un tas viss nekas nav vēl... Neko nevajaga atlikt uz rītu, kas šodien padarāms. Tā...

DAILA.

(paļaujas).

Olģert! (Viņi aizmirst apkārtņi.)

IV skats.

Rumpēters, Džons, Kalvis, Daila.

Rumpēters solīds, cienīgs, iesirms kungs, ceļa pledu un mazu čemodanu pie rokas, „katliņš“ galvā; ienāk lēni pa labi. Aiz viņa sulainis Džons, gludi skūts, vecīgs. Viņam divas lielākas ceļa somas pie rokas. Abi ienāk un pārsteigti skatās uz jaunajiem cilvēkiem, kuri skūpstas.

DŽONS.

(Ieklepojas zīmīgi, Kalvis un Daila to nedzird. Pēc brīža Džons sauc pusbalsī).

Shoking!

DAILA un KALVIS.

O! Ak! Kas tas! (No pārsteiguma skatās uz abiem ienācējiem kā uz parādībām. Visi četri brīdi mēmi noskatās viens uz otra. Tad Kalvis atjēdzas un saprot kaut ko. Daila steigšus dodas prom uz āra durvīm, kamēr Kalvis lēniem soļiem padevīgs un izbriņķies tuvojas Rumpēteram.)

RUMPĒTERS.

Vai te ir Rumpētera kantoris?

KALVIS.

Ja gan, mans kungs...

RUMPĒTERS.

Tā? Nu, pēc tāda neizskatās. Piedodiet... Man izlikās, ka te uzņem mīlestības filmas. (Sulainis noliek somas.) Bet sakiet, lūdzu, vai te nav kaut kur Rumpētera kantora pārzinis, Kalvis kungs.

KALVIS.

Ja gan, es esmu Kalvis... Olgerts Kalvis.

RUMPĒTERS.

Rumpētera biroja pārzinis vai ne?

KALVIS.

Ja gan. Jūs gan būsiet laikam mans krusttēvs... Jūs būsiet Rumpētera kungs?

RUMPĒTERS.

(noņem cepuri, noliek somu un pledu, — pamāj sulainim lai iet. Bridi noskatās uz Kalvi, nāk klāt, runā mīksti silti).

Ja, mans zēn... Ja, es tas esmu. Tavs mātes brālis... (Sapņem roku un skatās Kalvim acīs.) Ja mans mīļais. Nu, sveicinu. (Noskūpst Kalvi dziļi aizkustināts.) Ja, mīļais zēn. Es tas esmu. Ak, gadi, gadi. (Valda asaras.)

KALVIS.

Piedodiet, mīļais krusttēv, ka nezināju, kurā laikā ieradīsties. Neviena to nezināja. Piedodiet.

RUMPĒTERS.

Nekas, nekas. Neviena to nezināja. Arī es pats ne. Bet nu es esmu te... Un tu esi vienīgais, kas mani apsveic. Ja, es esmu te svešs... Viens un svešs. Nu mēs būsim divi.

KALVIS.

Ne, krusttēv. Mēs visi tevi gaidījām. Visi. Tomass un Valija arī. Es tā priecājos.

RUMPĒTERS.

Es zinu. Tie ir veikali, kurū dēļ jūs mani gaidījāt. Bet nerunāsim par to tagad. Lai šodien klusē veikali. Šodien, kad esmu atkal dzimtenē... Vairāk kā divdesmit pieci gadi... Kad es aizbraucu, tu, mīļais, biji mazs. Tāds, lūk, (rāda) un gulēji šūpulī... Ak gadi, gadi!..

KALVIS.

Bet lūdzu, krusttēv, apsēžaties (bīda krēslu). Jūs būsiet noguruši. Varbūt kaut ko vēlaties?

RUMPĒTERS.

Nekas, lai paliek. Vēlāk, (apskatās visapkārt). Ko es redzu — tu esi students? Tas ir labi, tas ir labi! Ak, arī es kādreiz par to sapņoju. Korporācijā? Ja?

KALVIS.

Ne, krusttēv. Nav laika priekš tā. Man grūti jācīnās, lai sadabūtu nepieciešamo dzīvei.

RUMPĒTERS.

Tas labi, tas labi! Arvien skaidru galvu! Bet gan jau tiks tagad cauri, mans mīlais. (Apskatās tālāk.) Ā, arī puķes (pacel puķes). Nu jaunībā puķēm vajaga ziedēt. (Skumjļ.) Ja, puķes... puķes un mīlestība... (Aizgriežas un pieliek mutautiņu pie acīm.) Saki, mīlais zēn, cik tev būs gadu tagad?

KALVIS.

Divdesmit septītais, krusttēv.

RUMPĒTERS.

Ja, divdesmit septiņi... Zelta laiks! Man toreiz bija drusku mazāk... Ja, viss plūst, viss aiziet. Bet šodien būsim laimīgi, mans mīlais zēn. Šodien es esmu dzimtenē atkal. (Sauc.) Džoni, Džoni! Mīlais krustdēl, es šodien esmu te kā noreibis. Man gribētos darīt kaut ko neparastu...

V skats.

Rumpēters, Kalvis, Džons.

DŽONS.

(Ienāk, lēni tuvojas un apstājas Rumpētera priekšā).
Es klausos, kungs!

Rumpēters.

Redzi, Džon, to jauno kungu te. Tas ir mans krustdēls Olģerts. Varbūt nākošais tavs kungs. Tu man esi uzticīgi kalpojis. Kalpo tāpat arī viņam. Mēs, Džon, paliekam veci, cienīsim jaunos.

DŽONS.

(klusl un mierīgi palokās Kalvim).

Man ir prieks jums pakalpot, mister Olģerts. Esmu jūsu rīcībā.

RUMPĒTERS.

Labi, Džon. Mēs dosimies drīz uz viesnīcu. Tagad tu parūpējies tur par istabu. Saki Tomasam, lai paņem mums trīs istabas... Bet tagad — paskaties tur ceļa somā būs pāris pudeles vīna. Atnes mums no tā. To burgundieti.

DŽONS.

Labi, mister! (Iziet nesteidzamies un pēc brīža ienes pudeli vīna ar divām glāzēm; uz mazas paplātes ir arī cigari. Tad nokārto uz galda un atkal aiziet palocījies pret Rumpēteri un Oļģertu.)

VI skats.

Rumpēters, Kalvis.

KALVIS.

Krusttēv, vai nepaziņot šurp jūsu sekretāru?

RUMPĒTERS.

Ne tik steidzīgi. Lai paliek. Nesteidzies nekur.

Nu, stāsti tagad, mīlais. Stāsti par visu. Man tik daudz gribas ko zināt. Vai tu saņēmi manu vēstuli? Vai gaidīji mani?

KALVIS.

Ja, krusttēv. Tas bija kas negaidīts priekš manis. Es nevaru visu vēl saprast, ka jūs tiešam esiet te.

RUMPĒTERS.

Gan sapratīsi, gan. Arvien tā ir: pasaulē mainās. Vieni aiziet, otri nāk. Bet visu uzvar tikai krietnība un uzticība savam pienākumam. Par to parunāsim vēl, kad būsīm tur — senās vietās, tu varbūt zini, tur, kur es senāk tos laukus aru.

KALVIS.

Ja, māte man stāstīja reizām par jums.

RUMPĒTERS.

Ja, tava māte... Vīna ir mirusi, to es jau zinu. Un tu man esi vienīgais. Jo senie draugi diezin vai manis vairs atminēsies. Ak laiki, laiki!.. Cik tas viss ātri steidzies. (Aizsedz acis ar rokām un klusē ilgi, tad itkā atmodies ierauga visu ko Džons uzlicis uz glāda, un ieļej glāzēs.) Nu, mīlais, krustdēl. Iebaudīsim šai dienai par godu! (Vīni abi pieceļas un paceļ glāzes.) Lai ir sveicināta dzimtene! (Pieskandinā un dzer.) Redzi, mīlais zēn, es neesmu uzdzī-

votājs bijis. Tur tālajā pasaulē mēs atzīstam tikai darbu. Un tas nes visu labu pasaulē... ne vīns. Bet šodien es nevaru citādi. Man nāk atmiņā, ka te lielos svētkos un priekos bauda kaut ko. Šodien es šo glāzi varu atļauties. Un es to paceļu uz mūsu jauno valsti, kuŗa tik grūti izcēnīta. Viņas vārds bija tas, kas mani sauca atpakaļ. Kārlas vien dzirdēju — Latvija! — man likās, ka nošalca bērzu birzes un uzziedēja rudzu puķes... Un es nācu... kā uz mājām no svešuma... Ak, krustdēl, tu vēl nemaz nezini, kuŗa ir tā jaukāka zeme pasaulē... tāda zeme, kas katru nakti nāk sapņos man.

KALVIS.

(izbrīnējies).

Amerika, krusttēv?

RUMPĒTERS.

Nemini veltīgi. Tā ir Latvija...

KALVIS.

Tiešam... Ja, Latvija. Pareizi.

RUMPĒTERS.

Bet lai tu to saprastu, tev jāpadzīvo divdesmit pieci gadi svešumā. Ne, tu to vēl nevari saprast... Tas nav tik vienkārši.

KALVIS.

Bet sakat, krusttēv, kā jūs toreiz aizbraucat no šejienes... Kādēļ jums bija jābrauc?

RUMPĒTERS.

Ak, puisī, es nekad nebūtu devies svešumā, ja man nebūtu noticis tas... tas. Bet tas ir tik sen... Iedomājies: es biju no visiem pamests viens pats. Un tad vēl arī viņa mani atstāja. Bet lai paliek. Man ir gājis labi un tagad es gribu mierīgi pavadīt savas dienas tur, kur plauka mana jaunība. Un tā kā man nav ne bērnu, ne citu tuvinieku, tad tu būsi mana īpašuma mantinieks — es to esmu nolēmis. Es priecājos, ka varēšu kaut vienu paglābt no smagās dzīves, kādu izcietu es.

KALVIS.

Es jums pateicos, krusttēv. Tas par daudz priekš manis. Es to neesmu pelnījis.

RUMPĒTERS.

Protams, tev būs daudz pienākumi. Tev būs jāpārzin mani uzņēmumi, kuņus te dibināšu. Bet pirms tas notiek, es ceru, ka tu pieņemsi tos pašus dzīves principus, uz kuriem es esmu stāvējis līdz šim. Tie ir pārbaudīti un droši. Bet pastāsti par sevi... Es te redzēju kādu jaunu dāmu... Un, lūk, puķes. Vai tās tik tā nejauši?

KALVIS.

(apmulsis).

Ak, krusttēv... Es nezinu, ko lai jums saku. Es esmu tik bezgala laimīgs šais dienās, ka nespēju to izteikt.

RUMPĒTERS.

Vai tas nozīmē, ka bez manas ierašanās tu nodarbina arī citas izredzes? Nu?

KALVIS.

Man grūti par to runāt, tagad... Varbūt vēlāk.

RUMPĒTERS.

Runā vien... Vai šī skaistā dāma nebūtu tikai vienkāršs sagadījums? Man likās, jūs bijāt tā puslīdz pasauli aizmirsuši...

KALVIS.

(apmulsdams).

Krusttēv, tā bija... tā ir mana līgava.

RUMPĒTERS.

Ko, līgava? (Paliek nopietns, pārvēršas, bet slēpj to.) Ja, ja... Atminos... Arī man ap tiem gadiem bija līgava. Ja... tas ir saprotams. Ja mīlais, bet kas var izprast sievieti. Ja tu gribētu mani uz klausīt, es tev kaut ko pastāstīšu. Varbūt tad arī tu ko saprastu. Redzi — es biju toreiz divdesmit piecus gadus vecs. Zelta laiks... Tu jau zini — tad sapņi dzied kā cīruļi korī. Bet par

visu jaukāks bij man sapnis par — līgavu. Ja, jaunība, jaunība. Un man viņa bija, mīlo zēn, man bija šī līgava... Es biju kalpa zēns, man bija tikai veseli locēkli un skaidras acis un prieks sirdī. Un tad tur blakus, kaimiņu mājās bija meiča kā vālodze... Dzeltenām bizēm, acis kā rudzu puķes... Un tad nāca tas, kas nenovēršams. Mēs iemilējamies. Viņa bija bagāta tēva meita, māju īpašniece... Es kalps ar tādu puskažociņu. Bet vai tad mīlestība ar ko rēķinās? Ne, tā līdzina visus šķēršļus. Un mana Alma man zvērējās un solījās līdz nāvei — kā jau tas ir visos jaunības zvērstos... Es biju laimīgs...

Un tad tomēr... Nejauši es dzirdu, ka viņu jau uzsaukšot. Un tā tas notika. Atnāca bagāts tirgotājs no Rīgas... Tas ir viss. Es tam visam no sākuma neticēju. Es gribēju skaidrību. Es zināju cik ļoti viņa mani mīlēja. Bet viņa aizbrauca pat ardievas man nepateikusi uz Rīgu... Redzi, tādi ir sievieši!

Tad man viss kļuva pretīgs. Zeme, debesis, ziedi, cilvēki, pat dzimtene. Es gribēju visu to aizmirst un devos svešumā. Mīlestība bija mans posts, tā mani nomāca. Es meklēju mierinājumu darbā. Un tagad — tu redzi... Es atgriežos bagāts, bet vientuls. Un tādēļ tu sapratisi, ka es gribēju tevi brīdināt no — no sieviešu zvērastiem un mīlestības... Es zinu to, ko tu vēl nesaproti.

KALVIS.

Bet, krusttēv, kad jūs zinātu...

RUMPĒTERS.

Nu, nu? Ko tad?

KALVIS.

Kad jūs zinātu, kāda viņa ir... mana līgava... Tad jūs varbūt saprastu.

RUMPĒTERS.

Ak, kas viņa arī nebūtu. Tu esi vēl jauns, tev daudz kas nesaprotams. Bet es tev varu teikt iepriekš. Sievietes visas ir vienādas. Es dzīvē daudz esmu redzējis.

Mani principi ir droši un negrozāmi. Met pie malas, krustdēl, visas savas naivās iedomas...

KALVIS.

Bet, krusttēv... Jūs nesaprotiet...

RUMPĒTERS.

(vēsi, cieti, pārvērties).

Es visu saprotu, mans mīlais. Bet nestrīdēsimies par to. Tici man: Kas jaunības gados tic sievietei tas sevi pazaudē. Iegūsti papriekš stiprus pamatus zem kājām. Uzcel savu dzīvi un tad vari domāt par citu. Kas savu dzīves laimi dibina uz sievieti, tas dibina uz smiltīm. Es to zinu. Ticēt sievietei ir pazaudēt. Allaž un visur. Un ja es tevi gribu par savu kapitalu tālāk vadītāju, par mana mūža darba glabātāju, tad man ir vajadzīga palāvība uz tevi un tev uz manis. Tu esi mans vienīgais. Un nākošās dienās es gribētu taisīt savu novēlējumu. Bet man ir noteikumi, pēc kuņiem es stingri un nelokami pieturēšos. Tie būs jāievēro arī tikpat stingri tev.

KALVIS.

(nojauzdams).

Vai es drikstētu tos zināt jau tagad?

RUMPĒTERS.

Ja, mans mīlais. Vispirms tev jāizmet no galvas domas par precēšanos. Pilnīgi! Tas ir mans priekšnoteikums. Pārdomā to. Vienā pusē mana darba bagātie augļi tev nu jāizmanto, tev jādara dzimtene laimīga ar viņiem. Visus savus kapitalus es gribu pārvest no Amerikas un ieguldīt Latvijā uzņēmumos. Tu esi mans mantinieks. Otrā pusē — viņa. Šī meiča ar zilām acīm un gaišiem matiem. Tici man: viņas mīlestības zvērašus un skūpstus tikpat labi tavā vjetā rītā saņems cits... Tā tad — vienu vai otru!

KALVIS.

(aši pieceļas).

Krusttēv! To jūs nedrīkstat teikt! (Viņš ir lielā uzbudinājumā.) Par manu līgavu ne!

RUMPĒTERS.

(vēsi un nosvērti).

Tu esi krietns raksturs. Lepns. Tas labi, Bet neuztraucies veltīgi. Ja netici man, — pagaidi, lai runā laiks. No saviem lēmumiem un pārliecības es neatkāpos. Bet tagad ir kaut kas cits mums priekšā. Tu zini, mīlais, tuvojas Jāņudiena. Pie jums tak līgo vēl? Ja? Nu redzi. Mēs līgosim šogad — manās lauku mājās — tur dzimtenē. Pēc divdesmit pieciem gadiem atkal reiz.

KALVIS.

(kā atmodies).

Jūsu lauku mājās? Kur?

RUMPĒTERS.

Savam pilnvarniekam un advokatam es esmu uzdevis nopirkt man lauku mājas manā dzimtenē. Viņš to ir darījis. Un tik izdevīgi — tur, kur es jaunībā kā kalpa zēns strādāju. Taisni tur.

KALVIS.

(sāk ko nojaust).

Tā... Tas ir... tas ir? Kur tas ir?

RUMPĒTERS.

Tās ir — Liepsalas, tur, Daugavas silos.

KALVIS.

(skatās kā sastindzis uz Rumpēteri).

Ak tad jūs esiet nopirkuši Liepsalas? Jūs tas esiet, krusttēv? Jūs tas esiet?..

RUMPĒTERS.

Ja. Par ko tu brīnies?

KALVIS.

Jūs... (Sevī.) Ak — es visu saprotu. (Sevī.) Nabaga Daila!

RUMPĒTERS.

Kas tev ir? Ko tas nozīmē?

KALVIS.

(savaldās).

Neko, neko... Ja, mēs līgosim Liepsalās. Labi, krusttēv.

RUMPĒTERS.

Tādēļ vajaga visu sagatavot uz Līgo svētkiem. Es gribu uzaicināt visus manus kaimiņus un jaunības draugus. Visus, kas mani vēl pazīst. Es gribu priecīgs būt dzimtenē. Es neesmu dzirdējis līgošanu veselu gadu simteni... Tu to saproti?

KALVIS.

(arvien kā sevī).

Ja, ja, ja... Mēs līgosim.

RUMPĒTERS.

Tagad paprasi Džonim. Viņam ir zināms viss kas vajadzīgs uz šo dienu. Un par visu citu mēs vēl runāsim, mīlais krustdēl... Ja, un visu kas priekš tevis vajadzīgs, iegādājies uz mana rēķina. Jauniem cilvēkiem vajaga labi ģērbties. Sevišķi tev — manam mantiniekam. Visu kas vajadzīgs. Nedomā, ka es noliedzu dzīvi. Nauda taču ir dzīvei. Tā, es domāju, tu mani saproti. Bet sieviete nedrīkst nākt mums ceļā. Tas tev jāzin.

KALVIS.

(pieklājīgi, klusi).

Paldies, krusttēv.

RUMPĒTERS.

(laipnāk).

Ja, es domāju tev arī ir draugi. Studenti. Studenti ir priecīgi ļaudis. Tos es ielūdzu tev līdzī. Visus tavus draugus. Vai ne? Priecāsimies kopā. Nu, protams, arī jaunas dāmas. Es dzīvi nenoliedzu.

KALVIS.

(skumji).

Ja, visus manus draugus... Es pārdomāšu.

RUMPĒTERS.

(pieceļas).

Un tagad uz redzēšanos. Man ir jādodas uz viesnīcu, es gribu atpūsties. Pasaki Tomasam, lai viņš tūlīt atnāk viesnīcā pie manis. Man ir rīkojums. Un paziņo manam advokatam, lai viņš ierodas mājas lietā. Es gribu visu nokārtot. Uz redzēšanos, mīļais. Es ceru, ka tu dosi drīz man savu atbildi...

KALVIS.

(sniedz viņam roku).

Ja, es pārdomāšu. Ardievu, krusttēvs! (Grib iet.)

RUMPĒTERS.

Ja, rītu mums jāsastāda jaunās mājas izbūves plans, tur Liepsalās. Atnāc uz viesnīcu vēlāk.

KALVIS.

Kā vēlaties, krusttēv (iziet).

VII skats.

RUMPĒTERS.

(paliek stāvēt un it kā nogrimst dziļi domās, skumji nokar galvu).

Ja, dzimtene... dzimtene! Ak laiks, laiks... Un tomēr nekas nav aizmirsts. (Viņš nejauši ierauga Daiļas puķes, kuras palikušas uz galdīņa; pieiet lēni, paņem, paož un pēta tās klusi, skumji.) Ja un puķes. Un mīlestība... mīlestība! Viss tāpat kā toreiz...

Ak, jaunība, jaunība!.. (Viņš apsēstas krēslā un uzliek puķes sev uz acīm. Ilgāks klusums.)

VIII skats.

Rumpēters, Džons.

DŽONS.

(ienāk, padevīgi palokās).

Kungs, viesnīcā jums ir sagatavotas istabas. Atļaujiet pavadīt.

RUMPĒTERS.

(paceļ galvu kā atmodies).

Paldies, Džon! Es iešu. (Piecējas, tura puķes rokās.)
Džon, paņemiet šīs puķes — priekš manas istabas.

DŽONS.

Labi, kungs! (Rumpēters paņem savu pledu, Džons ceļ somas. Viņi iet.)

Priekškars.

OTRAIS CĒLIENS.

Liepsalās. Pagalms priekšā ar mauru un kājceliņiem. Dibenā liela veclatīga, bet glīta un ērta dzīvojama māja ar lielu nojumi-
verandu un ācejas durvīm. Pa kreisi labības klēts ar lieveni. Pa
labi ābeļdārzs. Pa labi, pie dibenplāna, pie ceriņiem maza lapene
ar jumtu uz balstiem. Šur tur zem kokiem pie ābelēm soli, arī pie
mājas dažī sēdekļi zem kokiem. Jāņu priekšvakars — līgo svētki.
Dārza vārti un istabas durvis apvītas ar vainagiem. Meitas vēl
nes vainagus istabā un klēti; puīši veļ akus mucas klēti un pārbauda
dedzināmo mucu.

I skats.

Liepas kundze, Daila.

Liepas kundze vēl glīta dāma. Sēd uz sola domīga un darina
vainadziņu no ozolzariem. Tad apstājas, nogrāmnst sapņos.

DAILA.

(vainagu uz rokas, vieglās vasarīgās drēbēs steidzas pa kreisi).

Tā, mammiņ, viss ir sagatavots. Nu var nākt...
Ak, man ir tik savādi! Kā tas viss būs! (Vēdina sev gaisu
ar lakatiņu.) Tik daudz ļaužu un tad vēl tas bagātais Ol-
ģerta onkulis... Ak, sirds tā kā aizkususi vien... Bet
tu, mammiņ, tāda skumīga šodien.

LIEPAS KUNDZE.

Nav jau man tavi gadi, ka varētu tā priecāties. Bet,
nekas. Esmu jau sagatavojusies... Būs labi.

DAILA.

Man tā vien liekas, ka tu kaut ko man slēp. Redzi, ka es tev visu izstāstīju.

LIEPAS KUNDZE.

Bet saki, vai tu viņu tā labi redzēji, to... to bagāto Amerikas onkuli?

DAILA.

Nu ko tur redzēt. Tikai īsu, mazu, mazu brītiņu. Un man likās, ka viņš — — ka viņš ir labs.

LIEPAS KUNDZE.

Tu domā tādēļ, ka viņš Olģertu grib iecelt par savu mantinieku. Varbūt, ka tas ir labi. Bet vai viņš arī zināja, kas tu esi?

DAILA.

To?... Es domāju to nu gan ne. Bet vai tad tas ko nozīmē?

LIEPAS KUNDZE.

Es domāju gan. Ja Rumpēters to zinās... Man liekas, viņš nemaz nezina, ka tu esi mana meita... Ak, tu daudz ko arī nezini un tā ir labāk. Bet man... man. Lai paliek. Gan jau redzēsīm. Bet man gan liekas, ka mums būs jāiet no mūsu mājām drīzā laikā. Tagad.

DAILA.

Kādēļ tad?

LIEPAS KUNDZE.

Ja viņš ir šīs mājas nopircis, kā tu teici, tad mums jāiet drīzumā. To es zinu. Rumpēters to necietīs, ka es... (aprauj pēkšņi).

DAILA.

Vai tad tu viņu pazīsti, mammiņ? Vai tad viņš ir tik ļauns?

LIEPAS KUNDZE.

Ak, neprasi labāk. Visu nevar pateikt.

Viss nāk savā laikā. Tu vēl nekā nesaproti. Bet to jau redzēsīm... Saki, vai viņš ir vecs? Sirms?

DAILA.

Ne, es domāju. Bet tāds kluss un pieklājīgs gan, man likās. Man gan bija drusku bail no viņa.

LIEPAS KUNDZE.

Kluss... un pieklājīgs. Ja! (Nopūšas.) Nerunāsim vairs par to. Lai nāk kas nākdams. Bet tev jau ir par ko priecāties... Nedomā tik daudz par mani... man jau viss gaŗām.

DAILA.

Bet zini, mammiņ, ar Oļģertu ir tā savādi. Viņš pēkšņi bija tā pārvērties ar Rumpētera atbraukšanu, ka ne pazīt nevarēju. Tāds kluss, domīgs. Ak, kaut jel drīzāk viņš būtu te. Viņš man apsolīja, ka mums nekur nevajadzēšot iet, jo nu viņš varēšot dzīvot sava krusttēva mājās.

LIEPAS KUNDZE.

Var būt arī gluži otrādi. Ja tas nebūtu Rumpēters, kas Liepsalas ir nopircis, tad gan.
Bet viņš — ne!

DAILA.

Kā tad tu to zini, mammiņ?

LIEPAS KUNDZE.

Ak, ko es zinu, meitiņ, tas ir gaŗš stāsts. Nevienam to neesmu stāstījusi. Tikai šodien man nāk tas prātā, kā no jauna. Un tad ir grūti...

DAILA.

Nu es saprotu, mammiņ. Tu tik savādi runā.

LIEPAS KUNDZE.

(pieceļas).

Nevajaga arī saprast, sevišķi šodien. Ej vij vien vaiņagus. Kā redzi, ciemiņu netrūks. Pilna istaba ar sagaidītājiem. Visi viņa vecie draugi. Kur tad vēl dziedātāji, mūzikanti un tās delegācijas... Man jāiet vēl nokārtot saimniecību. Iesim. Varhūt šodien mēs te saimniekojam pēdējo reizi... Bet ņem, paglabā šo

manu vainadziņu. Nedod nevienam. Man tas šovakar
būs vajadzīgs, tad es tev paprasišu. Iesim. (Ieiet abas
istabā.)

II skats.

DIVAS SIEVAS.

(Ienāk pagalmā, ar puķu un zāļu saišķiem, sarunādamās).

1. SIEVA.

Ak tad šitā gan? Šitā gan?

2. SIEVA.

Jā šitā gan, mīļā. Es to labi zinu, es tev droši varu
teikt.

1. SIEVA.

Ak bagāts gan esot?

2. SIEVA.

Vai Dieviņ, mīļā! Tam jau naudas esot kā pašam
vellam. Visi zobī apzeltīti. Esot tā sapelnījis, ka nekur
likt. Ikkatru stundu viņam tīri bez kāda darba nākot
vesels tūkstots.

1. SIEVA.

(brīnas).

Vesels tūkstots par stundu! Vai tu negudra! Tūk-
stots par stundu!

2. SIEVA.

Ja, vesels tūkstots par procentiem vien. Bezgala
bagāts. Esot jau Rīgā ar automobili braukdams sējis uz
abām pusēm latus un tad tik bijis amiziens, kā puikas
ķēruši kaudamies. Skaidri briesmas, cik bagāts! Un
kas tad šis bija toreiz. Tffu — jāsaka. Pliks puika.
Ek šepat pie mūsu saimnieces tēva par kalpu strādājis.

1. SIEVA.

Nu tā jau saka, ka Liepsalas esot nu nopircis.

2. SIEVA.

Nu kā tad, kad nopircis. Un mūsejām nu jāiet prom. Tādēļ jau staigā kā uz bērēm, šī pati mūsu Liepeniete. Ja, un tad zini, šodien un rīt tad būšot te tāda balle, uz atbraukšanu, tāda balle, kā bail. Mūzikantu vien braucot divi vagoni.

1. SIEVA.

Ak tad balle gan? Vi die! Ak tad tie mūzikanti ar' uz to sabraukuši?

2. SIEVA.

Nu kā tad! Ir jau pievests tik daudz ēdamā un dzeramā, kā visam kaņaspēkam. Tādi sutināti jēri un tādi šampinjēri. Un alus vai divdesmit mucas. Un visi kaimiņi salūgti — viss pagasts... Es tik saku — jātaisās tik tuvāk, varbūt ka dabūs kādu latu. Esot jau par varēn mīlīgs kungs un lepns ar nemaz ne.

1. SIEVA.

Nu vai tad šim madāma ar' un bērni ar?

2. SIEVA.

Tas jau ir, kā viens pats, kā koks. Ar sieviešiem nemaz un nemaz ne. Bet kur tad nu pagastam būšot laba dzīve. Ko domā, celšot jaunu nabagmāju un visiem nabagiem pa sudraba karotei, ar ko zupu strēbt. Un tad šis gribot sāli taisīt tepat un, ek, petroleju arī rakšot. Nu jau būs gan labi laiki mums arī. Un ko tu domā — redz laime, kam laime. Tas rada bērns, ek, tas students, Kalvis, pašam esot tā kā māsas dēls un tad tam visu to mantu novēlēšot... Un tad tas precēšot to mūsu Liepenietes meitu... un tad vēl no Amerikas arī esot atvedis tādus svešus kungus un tie tad urbšot tos kanālus... Ak, ak mīlā, nu tik gan ies vaļā! Bet nu nav vairs laika un jāsapin vēl tie ziedi, man vecejam arī vārda diena, tak jau Jānis.

1. SIEVA.

Ja, tad nu aplīgosim gan labi. Varbūt ka mums arī kādu latiņu atmet.

2. SIEVA.

Tā ja, tā gan. Es to visu zinu... Es tev vēl varētu pastāstīt tādas lietas... tādas lietas, ka vī dieviņ.

1. SIEVA.

Ak šitā gan? Nu ko tad tu zini?

2. SIEVA.

Jā. Redz, toreiz ka šis pats Rumpēters vēl jauns te dzīvojis, tad esot iecerējušies ar šo pašu mūsu Liepenieti. Abet tā samīļējušies, ka nekur vairs.

1. SIEVA.

Ko tu saki, mīlā?

2. SIEVA.

Nu ja. Bet šī bagāta mantiniece un tēvs ne par ko, ne un ne. Kaunās laist pie tāda kalpa puiša. Un tā ar varu aizveduši to meiteni uz Rīgu un izprecinājuši ekur, Liepam toreiz. Un tā šis sakreņķējies un uz Ameriku prom. Un no tā laika sieviešus ne acu galā nevarot ieraudzīt. Viens un viens... Un nu tagad tā sagadījies, ka nopircis šitās pašas mājas. Nu tik redzēsim, kā izlikls to savu veco līgavu arā. Nu tik būs ko redzēt, mīlā. Redz, to neviens tik labi nezina, kā es.

1. SIEVA.

Ak šitā gan...

2. SIEVA.

Ja mīlā, tā gan... Bet nu nav jau laika vairs, nu jāsteidzas. (Abas dodas pa kreisi uz klēts pusi. Pēc neliela brīža skrien atpakaļ saukdamas.) Brauc, brauc! Nupat brauc!

2. SIEVA.

(skrien istabā saukdama).

Brauc, brauc! Ar automobiļiem brauc. Pats kungs!

1. SIEVA.

Tā gan, nupat brauc! (Aizsteidzas skatīties.)

III skats.

No istabas sāk nākt cilvēki. Papriekš pagasta vecākais Mulda, tad Stumbris, Bīdels, Dambrans ar savām saimniecēm, Liepas kundze, Daīla, žīds Šoloms, daži studenti, jaunkundzes, puīši, meitas, kaimiņu laudis, koristi, tad daži mūzikanti ar taurēm un bungām. Raibs ļaužu pūlis. Visi nostājas rindā; mūzikanti pie malas. Apsveicinātājiem rokā puķes, galvā svētku cepures: Bīdelam cilindrs, citiem katliņi. Apsveikuma raksti rokās. Pagasta vecākais vada kārtību. Diriģents uzstāda dziedātājus korī un dod uzņemt klusām balsis.

MULDA.

(atbīda ļaudis).

Nespieties, nespieties! Kārtību ieturēt! Apsveicēji pēc kārtas. Es pirmais un tad tik jūs, tie citi. Es tūlīt pirmais...

STUMBRIS.

Es! Man ir uzdots no biedrības...

BĪDELS.

Atļaujiet! Man priekšroka. Es nāku no kooperatīva un bankas valdes.

ARNOLDS.

(ar krāsu cepurī galvā).

Kungī, no studējošās jaunatnes!.. (Apjukums, visi žestikulē.)

MULDA.

(stingri).

Kārtību, kungī, kārtību! Es lūdzu stāties rindā!

DAMBRANS.

(nāk priekšā).

Man, kā jaunības draugam, ir tiesības. Es nevaru citādi. Te tu, Mulda, neplāties kā rūsa!

MULDA.

(aizskārts).

Lūdzu pie malas! Es esmu te valdības priekšstāvis.

DAMBRANS.

To mēs redzēsīm, kad Rumpēters nāks mājās. Sajoz savu vēderu, citādi neredzēsi pāri, zemes izēdējs.

MULDA.

Taisies, Taisies! Te nav runa par katru atsevišķi, te ir visas tautas lieta. Es lūdzu, nemācies virsū. Kārtību!

DAMBRANS.

Noslauki, kaimiņ, muti papriekšu, tu esi ēdis cūku taukus, kā uz augstiem svētkiem.

MULDA.

(steidzīgi noslauka muti. Citi smejas. Dusmās).

Taisies ka tieci, citādi es lietošu varu!

ŠOLOMS.

Es ir drauges ar Rumpeterem un man ir rektes vine apsveicināt. (Glauda bārdū.)

MULDA.

Kārtību, kārtību! Nenāc, žid', tuvumā!

ŠOLOMS.

(žestikulē).

Kunges! Par kam tā strīde? Mēs sauksim vise, lai viņš dzīvo augsti! Urā! Hip, Hip, Urā!

MULDA.

(atbīda viņu nost).

Pēc kārtas, pēc kārtas! Es nepielaidīšu nekādu uzmanības. (Uz koristiem.) Klausaties, jūs tur dziedātāji. Kad viņš piebrauks, tad es tā pamāšu ar roku (māj ar roku). Un tad jūs tūlīt vicojiet vaļā! Tā (rāda). Tad tik vicojiet vaļā to dziesmu! Labi dūšīgi!

KĀDS PUISIS.

(ar medību bisī).

Mēs papriekšu šausim gaisā!

MULDA.

Ar ieročiem uzmanīgi! Te nav, jāsaka, nekādas medības, ne manevri. Te ir tikai labākā apgabala sabiedrība.

BALSIS.

(no klēts puses).

Brauc, brauc! brauc! (Dzirdami auto signāli. Liels savilpojums; visi grib ko redzēt un spiežas uz priekšu.)

MULDA.

Kārtību, kārtību! Nespieties uz priekšu! Atpakaļ! Atpakaļ! (Bīda publiku atpakaļ.) Tā, un nu ievērojiet, kad es došu zīmi, tad grūdiet to maršu vaļā!

IV skats.

Tie paši; tad Rumpēters, Kalvis, Tomass, Valija, sulainis Džons. Pie klēts tuvumā apstājas divi auto, no tiem izkāpj viesi. Atskan vairāki šāvieni. Mulda dod varenu zīmi gaisā un koris dzied apsveikšanas dziesmu. Pa to laiku viesi pienākuši pie istabas. Beidzot dziesma vai mūzika apklus, kad Mulda atkal ar rokām mādams to apstādina. Visi apsveicēji nostājas viens aiz otra rindā un gaida savu kārtu. Priekšā Mulda, aiz viņa Bīdels un t. t.

RUMPĒTERS.

(pienākdams).

Bet kas tad tas? (Griežas pie Kalvja.) Ko šie cilvēki grib? Kādēļ viņi sanākuši?

KALVIS.

Es... es nemaz nezinu. Man liekas te ir kāds pārpratums.

RUMPĒTERS.

(skatās kā kaut ko meklēdams pulkā).

Es domāju, ka te būtu kāds pazīstams. Bet neviena (uz laudīm). Sakiet, draugi, ko jūs vēlaties?

DAMBRANS.

(nāk priekšā).

Nu tad man būs laikam jāsāk pirmajam. Labdien, Rumpēter! (Nāk klāt un sniedz roku.)

RUMPĒTERS.

(ņem savu katliņu).

Hm... tāda kā pazīstama balss... Vai tas varētu būt?

DAMBRANS.

Laikam gan. Laikam gan neatceries vairs veco Dambranu. Toreiz bijām jauni. Daudz gadu gan aizgājuši jau...

(ieskatās).

Dambrans... Dambran! Mīlais draugs! Ja, nu zinu, nu zinu! Ak tad neesi vis mani aizmirsis? Nu labdien, labdien!.. Mīlais draugs! Patiesi, acis tās pašas... tikai nu galva ir sirmāka, toreiz bija zeltaina. Nu, labdien! (Apkampas abi un saskūpstās.)

DAMBRANS.

Atnāci gan... Ak, nevarēji vis nodzīvot tur svešumā? Ko?

RUMPĒTERS.

(valda asaras).

Ja, atnācu gan, mīlais. Gribējās pabeigt dzīvi te... kur iesācis. Ak, tu esi labs ka atnāci mani satikt, mans mīlais. Atminies tos gadus uz lauka, pieguļā, pļavās... Ak, mīlais, mīlais vecais... (izvelk mutautiņu). Bet saki, kas tie laudis te?

DAMBRANS.

Viņi jau grib tevi apsveikt dzimtenē. Viss pagasts nākšot vēl rītā. Bet šodien tikai tie priekšstāvji...

MULDA.

(virzās priekšā).

Ja. Atļaujiet augsti godajamais, augsti teicamais, cienījamais, ka es uzdrošinos... Es visa pagasta vārdā... Mēs jums novēlam daudz laimes ar atgriešanos dzimtenē un vēlam, lai jums labi klājas... Bet — ē — neviena lieta nezeļ, ja tur nav klāt gudra galva. Tādu gudru galvu mēs šodien esam ieraudzījuši un sagaidījuši, kas svešās zemēs ir palicis bagāts, bet mēs te dzīvojam lielā trūkumā. Mēs jūs apsveicam, ar pateicību

un ceram, ka dabūsim no jūsu mīlestības pilnas sirds kādas artavas mūsu pagasta nabagiem un trūkcietējiem, jo — e — jums — e — tā sirds ir laba... ļoti laba. Un tad nu man tas gods šitos — e — ziedus noveltīt jūsu apsveikšanai un teikt, lai dzīvo augsti. Urā! (Pamāj, lai citi arī auz.) Urā!

VISI.

Urā! Urā!

MULDA.

(mūzikantiem).

Spēlē tušu! Spēlē tušu!

(Mūzikanti spēlē tušu. Mulda noslauka sviedrus, uzliek cepuri un iet pie malas.)

BĪDELS.

(nāk priekšā un tikai nostājies noņem cilindri no galvas. paliek svinīgs).

Augstais tautiet! Gadi ir aizgājuši mūžības jūrā, kamēr jūs esiet no mums šķirušies, jeb kā dzejnieks saka: viss ir padots laika varai, laikam pieder katrs brīds, tādēļ cilvēks labi dara, kad tas dzīvo laikam līdz. Un tad jūs arī esiet darījuši labi un nākuši uz savu mīlo dzimteni atpakaļ, te kur zaļo lauki un pļavas un ganās lopu pulki, kas ir Latvijā tik ļoti savairojušies, ka es varu runāt viņu visu — tas ir, mūsu visu vārdā. Un to es varu teikt: tikai biedrībās un apvienībās ir spēks un tikai partiju ceļā mēs tiekam pie savas nākotnes. Tā kā dzejnieks saka: kā skudrītes pulciņā lielu pūzni iztaisīja, tā tautieši biedrībās lielus darbus padarīja. Tādēļ šodien es esmu sūtīts visu mūsu biedrību vārdā jūs apsveicināt mūsu vidū. Un lai jūs mācītos mūs cienīt — — — kā — lai mēs jūs mācītos cienīt, mēs esam jūs iecēluši par savu goda biedri — tā sakot goda biedra amatā. Man ir tas gods pasniegt jums šo augsto diplomu par piemiņu mūsu biedrībām, kuŗu priekšnieks es arī esmu. Es domāju, jūsu sirds arī nepaliks mēma, bet atvērsies mums ar kādu dāvanu par piemiņu, jo kā dzejnieks saka nevis slinkojot un pūstot tautu labā godā ceļ, tik pie prāta gaismas kļīstot tauta zied un tauta zel un

Dievs dod tautas darbiniekiem ilgu mūžu nodzīvoti.
Urā! (Pasniedz lielu nulli ar goda diplomu, tad — pamāj ar roku mūzikantiem; tie spēlē tušu; uzliek cilindri galvā un noiet pie maļas.)

STUMBRIS.

(nāk uz priekšu).

Augstais kungs un zvaigžņu karoga zemes pilsoni! Man ir tas gods jūs apsveikt savā dzimtenes zemē, kurū jūs esiet atkal apmeklējuši. Kad jūs aizgājāt mūsu tauta vēl bija bērna autos. Tagad mēs esam atguvuši savu brīvību un mums ir savas politiskās partijas, tāpat kā Amerikā. Un mums ir arī savs lozungs dzīvē, to es varu teikt kā kooperatīva direktors. Šis lozungs ir kooperācija un saimnieciskā politika, es domāju arī jums, cien pilsoni, to vajaga saprast. Daudz dakteru un zinātāju ir gribējuši mums palīdzēt tautai, bet es saku, ir tikai divi faktori, kas mūs var glābt: bekons un piensaimniecība. Es nerunāšu nekādus dzejiskus vārdus, es runāšu skaidrā prātā: tikai bekons un piens! Kad mūsu sviests un bekons nāk uz Eiropas gārdēžu galda, tad mēs varam teikt: lai plaukst un zeļ Latvija. Es ceru, ka mēs sagaidīsim no jūsu plaši devīgās rokas kādu lielāku noguldījumu mūsu uzņēmumos, lai mēs varētu teikt: tikai bekons, piens un kooperatīvs pavērs mūsu tautai vārtus uz laimīgāku nākotni.

Tādēļ, augstais kungs, man ir tas gods jūs apsveikt savā mājā un uzsaukt: lai dzīvo lielais tautas labdaris, saules mūžu! (Sīrsnīgi krata roku Rumpēteram. Mūzika spēlē tušu.)

STUDENTS un STUDENTE.

(korporāciju krāsās nostājas Rumpēteram priekšā).

Gaudeamus! Tā augsti godātais tautieti iesākas mūsu mūžīgā himna. Un ar šo himnu mēs stūdejās jaunatnes pārstāvji gribam jūs apsveikt mūsu senā mīļā dzimtas zemītē. Arī jūs, godājamais tautieti, esiet bijis jauns un zināsiet, kā jaunība mīl priekus un dziesmas un dažu malciņu miesta pēc tēvtēvu parauga. Bet jaunatne ir gan skaista — tomēr trūcīga. Raizes un rūpes apēno mūsu priekus. Un tādēļ mēs ceram, ka jūs, cētais tautieti, mūsu korporācijai sniegsiet palīdzīgu roku

par ko stūdējošā jaunatne jūs neaizmirsīs un zelta burtiem ierakstīs jūsu vārdu mūsu sirdīs un piemiņā. Mums ir tas gods jūs uzņemt par mūsu korporācijas labvēli un pabalstītāju, ko lūdzam pieņemt un ierakstīt šai grāmatā kādu sumu ziedojuma zelta jaunatnei. (Sniedz grāmatu. Mūzika spēlē tušu. Vīsas balvas, puķes un rakstus Rumpēters nodod tālāk savam sekretāram Tomasam.)

MULDA.

(Šolomam).

Nenāc, nenāc žīd! Te nav tev vieta! (Bīda to atpakaļ.)

ŠOLOMS.

(brauka bārdu).

Laidet man vinem labvakar teikt. Oi, oi! Vai zīds nav cilvēks?

RUMPĒTERS.

(pacel roku, kā atļaudams).

Kas tur ir? Ko šis vīrs vēlas?

ŠOLOMS.

(nāk klāt).

Labdien, labdien, mīle Rumpēter kunges! Kas to būt domājs, ka tā vece Šolome vēl redzēs Rumpētra kunges iekš Kurzeme.

RUMPĒTERS.

(pārsteigts).

Šoloms? Vecais Šoloms? Vai tad tu vēl arvien esi dzīvs? Sveiks, vecais draugs, sveiks! (Krata viņam roku.) Tu jau toreiz biji man tabakas līferants, Šolom.

ŠOLOMS.

Ja, Rumpētera kunges! Šoloms toreiz vēl bija un ir tagad un būs vēl arvien. Toreiz, kad ta Blaumanes kunge mūs cienīje iekš teātrim, mums bija labake laike. Tagad to kooperatīve mūses ēd nost kā zāle. Bet Šoloms vēl dzīvo. Šoloms pazīst saves drauges. Oi, Rumpētera kunges, vai jūs neredzēj mane dēle Bēre? Viņš ir iekš Amerike un are taise dolare.

RUMPĒTERS.

Bet saki, mīlais Šolom, ar ko tu tagad tirgojies. Toreiz tu nēsāji bodīti uz pleciem un izdzini žurkas.

ŠOLOMS.

Oi, augste kunge! Es arvien vēl izdzen žurkas. Žurkas nekad nebeidzas galīgi. Es viņēm zīne labe mērde. Šoloms izdzen žurkas no visiem ministriem iekš Rīgas, ja tikai viņu tur laiž iekšā. Oi, Rumpēter kunges! Iekš tām ministērijem un bankem ir daudz žurkas, lielas žurkas, svarīgas žurkas. Ar visām bērņēm. Labi! Es kungem izdzis žurkas no mājām, ja vines būs te.

RUMPĒTERS.

Labi, labi, Šolom! Ritā parunāsimies.

PUIŠI un MEITAS.

(nāk pulkā ar ozola vaiņagiem).

Lai dzīvo mūsu jaunais saimnieks, Urā! Urā! Lai dzīvo Rumpētera kungs! Urā! Urā! (Meitas met puķes un sniedz vaiņagus. Rumpēters visiem spiež rokas un pateicas. Tad viņš pamāj, lai apklust un runā:)

RUMPĒTERS.

Mīlie draugi un tautieši! Man ir liels prieks šodien pēc ilgiem gadiem redzēt savu dzimteni un atminēties manas jaunības dienas. Es arī priecājos ka jūs tik mīļi esiet mani apsveikuši, kaut gan esmu svešs...

Es dzirdēju, ka jums visiem ir kādas vēlēšanās. Es arī zinu, ka mūsu dzimtene ir daudz cietusi un izpostīta, un uz drupām vajaga būvēt jaunu dzīvi. Nu ko tad lai dara? Ir vajadzīga nauda, lai varētu ko uzcelt (piekrišana pūlī). Bet naudu vajaga skaitīt, lai neaptrūktu. Es esmu svešā zemē daudz ko redzējis un es varu jums šodien pateikt to noslēpumu, kā tikt pie naudas. To noslēpumu man deva Amerika. (Liela interese publikā.) Un šis noslēpums ir — darbs, darbs, darbs! Darbs ir burvju meistars, kas ražo naudu. Un skarbs un grūts darbs ir vajadzīgs katram no mums, ja mēs gribam sasniegt savus mērķus un iegūt labklājību un bagātību.

Nemeklēsim cita līdzekļa, jo tā nav. (vilšanās pūli.) Sa-
laupīta manta drīz izbeidzas, darbā iegūta nekad. Darbs
ir kā ilgus gadus audzēts koks, kas nes zelta augļus.
Es aizgāju no šejienes nabags — es atnāku bagāts.
Darbs man deva to, kas man ir. Tādēļ izbeigsim visu
dāvināšanu un strādāsim. Kas var un grib strādāt, tas
būs mans draugs, bet katrs bezdarbnieks un sliņķis būs
mans ienaidnieks. Es zinu, ka mūsu tauta ir darba tau-
ta. Es redzu, ka druvas zel, ka zemnieks sēj un strādā.
Tādēļ man ir mīļa šī uzņemšana un es jūs visus sirsnīgi
apsveicu. Šodien ir mūsu mīļie Līgo svētki. Pēc darba
ir vajadzīga līgsmība sirdī. Tādēļ priecāsimies šodien
un es jūs visus lūdzu esiet mani viesi. Lai līgo mūsu dru-
vas, lai līgo puīši un meitas, un lai dzīvo laimīgi mūsu
tauta un mūsu mīļā dzimtene! (Viņš beidz aizkustinātā balsī
un liek mutautiņu pie acīm.)

VIESI.

(dzied apsveicot. Ozolu vaiņagi un puķes tiek mestas Rumpēteram,
viņš stāv dziļi aizkustināts. Tad viņš māj ar roku apstāties un
runā kaut ko ar Džoni, Tomasu un Kalvi).

KALVIS.

(laudīm).

Rumpētera kungs jūs lūdz šovakar visus uz vaka-
riņām tepat mājā. Līdz tam laikam viņš grib būt viens
un netraucēts. (Visi pamazām izklīst mājā un pa dārzu. Lie-
pas kundze, kuŗa ar ozola vainadziņu uz rokas ir noskatījusies,
arī aiziet klusām uz dārzu.)

Tomass aiziet ar Valiju, studenti ar studentēm.

V skats.

Rumpēters, Kalvis, Džons.

RUMPĒTERS.

Tā, Džoni. Tagad mums te būs jādzīvo kādu laiku.
Iekārto man istabu un noliec ceļa somas. Un tad —
svinēsim svētkus.

DŽONS.

Labi, kungs.

RUMPĒTERS.

(Kalvim).

Un tu, mīlais krustdēl, liec lai klāj galdus un gādā ka visi varētu priecāties šonakt. Tas tak ir tik sen, kad es pēdējo Jāņu nakti te svinēju... Lai liek visu, kas atvests no pilsētas, galdā un lai notiek viss pēc vecām parašām...

KALVIS.

Labi, krusttēv. (Aiziet.)

RUMPĒTERS.

(Džonim).

Džoni, atnes man pagaidām drusku atspirdzinājumu, tepat lapenītē. Es mazliet esmu noguris.

DŽONS.

Labi, kungs. Tūlīt. (Aiziet.)

VI skats.

RUMPĒTERS.

(stāv pie lapenes un aplūko māju un dārzu. Tālumā klusa līgošana.)

Ja, tā viņa ir, tā ir mana dzimtene! (Viņš lēni ieiet lapenē un apsēstas kā sapņodams.) Patiesi... Tā ir tā pati lapene. Cerīni apkārt... To reiz... Tepat šai lapenē... Viņa man solījās, solījās līdz nāvei. Toreiz arī bija līgo nakts. Un tagad es tepat, bet viens...

Ja, lielu likumu es esmu metis dzīvē. Nu būs laiks atpūsties un atgriezties atpakaļ. (Atlaižas sapņos.)

VII skats.

Rumpēters, Džons.

(kurš atnes dzēriena pudeli).

RUMPĒTERS.

(iedzerdams malku).

Nu, Džon, kā tev patik šai zemē?

DŽONS.

Labi, kungs. Man labi tur, kur jums labi.

RUMPĒTERS.

Bet vai tad atpakaļ nemaz neilgojas sirds... tur aiz okeana?

DŽONS.

Ak, kungs... Tā ir tāda savāda lieta. Es esmu viens, bet kad apdomāju — tomēr kaut kas velk turp. Tas ir savādi.

RUMPĒTERS.

Ja, dzimtene, Džon. Tā ir dzimtene. Visiem tāpat.

DŽONS.

Bet tomēr, kungs, es esmu laimīgs, ka jūs esiet te beidzot. Kad es iedomājos, ka jums bija jādzīvo prom no savas tēviņas vairāk kā divdesmit pieci gadi, — tad es saprotu, cik jums te ir labi.

RUMPĒTERS.

Ja, mīlais Džon. Ir labi. Bet sevišķi šodien. Vai tu zini, Džon, kas šodien mums par dienu? Vai tu esi dzirdējis ko par to?

DŽONS.

Ne, kungs. Es tikai dzirdēju kādu svešu vārdu.

RUMPĒTERS.

Tā ir ligošanas diena. Svēta nakts. Līgo nakts. Bet līgo, Džon, tas ir tāds vārds, ko citi nevar saprast. Tikai tie, kas šai zemē dzimuši. Vai tu dzirdi to dziesmu, Džon? (Ligošana tālumā.) Apskaties kas šonakt te notiek tautā, tad tu sapratīsi, kas tā par dziesmu. Tad tu zināsi, ka ne manta, ne gods, ne vara, ne slava — nekas nevar mūsos izdzēst šo vārdu un šo nakti no atmiņas... Tā ir prieka un mīlestības nakts.

DŽONS.

Prieka un mīlestības... Tie ir jauki vārdi kungs... Bet tas citiem, ne mums.

RUMPĒTERS.

Ja, Džon. Citiem... Ne mums. Pareizi. Un tomēr ir tik labi, tik labi. (Klusums. Dzirdama ligošana tālumā.) Džon, tu vari iet. Es palikšu viens.

DŽONS.

Labi, kungs. (Viņš aiziet.)

RUMPĒTERS.

(viens, klausās tālās dziesmās).

Visiem ir labi. Tikai es esmu viens, viens. Ap-
skausts un bagāts, bet viens. Allaž viens. Ak, kāda
skumja nakts, līgo nakts. (Viņš atspiež galvu rokās un pa-
liek kluss. Dziesmas tālumā. Tad pa kreisi, taisni iepretī Rumpē-
teņa lapenei, parādās Liepas kundze ar ozola vaiņagu uz ro-
kas. Viņa neuzdrošinās tuvoties, paliek stāvēt un skatās uz Rum-
pēteri. Rumpēters ierauga viņu, savādi saraujas. Tad viņi ilgi
un pētoši skatās viens uz otru, pilni savāda uztraukuma.)

Priekš kars.

TREŠAIS CĒLIENS.

Turpat. Rumpēters sēd lapenē domās nogrimis un klau-
sās kā dzied tālumā līgo.

I skats.

Rumpēters, Liepas kundze.

LIEPAS KUNDZE.

(nāk no dārza puses, uz rokas ozolu vaiņags. Viņa nāk, pēta Rum-
pēteri, pasmaida sevī koķetēdama, ieklepojas, nāk tuvāk).

Labdien, Rumpēter!

RUMPĒTERS.

(ierauga viņu, aši pieceļas).

Labdien! Ko jūs vēlaties?

LIEPAS KUNDZE.

Laikam nepazīstiet? Nu nav jau arī brīnums. Tas
laiks, tas laiks! Daudz kas aizmirstas.

RUMPĒTERS.

(saraujas, izlikdamies).

Kas par laiku? Ko jūs runājat?

LIEPAS KUNDZE.

Nu, tie divdesmit pieci gadi. Ja, ja, Rumpēter. Tad ir jāatgādina... (Negaidotā.) Es esmu Alma.

RUMPĒTERS.

(apmulsis raugās viņā, kā parādībā).

Alma! Alma? (Sevī.) Tā ir viņa... Ja, tā ir viņa... (tad itkā apņemdamies kaut ko, vēsi). Nevaru atcerēties. Kas tas ir Alma? Ko jūs vēlaties?

LIEPAS KUNDZE.

Ko es vēlos? Nu gribēju jūs redzēt vēl reiz. Novēlēt laimes uz atgriešanos. Un tā kā šodien ir līgo svētki, tad atnesu šo ozolu vainagu. No mūsu pašu ozoliem. Un jūs tak esiet Jānis. Lūdzu. (Uzliek steigšus galvā Rumpēteram.) Tas mans sveiciens jums, Rumpēter.

RUMPĒTERS.

(noņem vainagu; apjucis).

Paldies! (Klusums; viņš skatās uz vainagu un Liepas kundzi.) Paldies, kundze! (Vēsi.) Bet es nekā nesaprotu.

LIEPAS KUNDZE.

(šķelmīgi).

Paskatāties labi. Varbūt atminēsaties. No Liepsalu ozoliem. No mūsu pašu ozoliem. Viņi stāv tāpat kā toreiz tumši un zaļi. Kā toreiz... Jānu vakarā, kad mēs tur bijām... Kad jūs mani pacēlāt, lai varu pasniegt zaļākos zarus. Toreiz... Kad mēs jauni bijām, Rumpēter.

RUMPĒTERS.

(stipri aizkustināts).

Ja... atminos... Bet... bet... Jūs to aizmirsāt tik drīzi. (Sausi.) Un ko jūs tagad vēl vēlaties?

LIEPAS KUNDZE.

(lēni).

Es jau teicu, Rumpēter. Es atnesu jums sveicienu. Katrs tak drikst jūs sveicināt. Sevišķi kad tā pārnāk pēc tik ilgiem gadiem. Kādēļ tad es ne? Jūs nupat teicāt ka atminaties...

RUMPĒTERS.

Ja. Varbūt būtu labāk kaut ko neatminēties.

LIEPAS KUNDZE.

Ja. Laiks jau aiznes daudz ko. Bet kad tā ir Jāņu vakars un kad satiek tik senus, senus un mīlus cilvēkus.

RUMPĒTERS.

Mīlus cilvēkus? Ko tas nozīmē?

LIEPAS KUNDZE.

Vairāk neko, Rumpēter. Ak ja, mīlus cilvēkus. Ja es gribētu savas tiesības izlietot es varētu teikt arī: mīlais Jāni. Bet lai paliek. Neņemsim jaunā dzīvei, Rumpēter, neko. Es tikai gribēju apsveikt...

RUMPĒTERS.

(savādi uztraukts).

Paldies, paldies Liepas kundze... (Sausi.) Vai vēl ko? Sakiet skaidri — ko jūs vēl vēlaties?

LIEPAS KUNDZE.

Ko es vēlos? Ak, Rumpēter, Rumpēter. Vai to vajagā prasīt? Es neko neesmu aizmirsusi...

RUMPĒTERS.

(zīmīgi).

Tā? Man liekas... liekas, jūs to aizmirsāt ļoti drīz. Sievietes... Ak, pietiek, Liepas kundze.

LIEPAS KUNDZE.

(aizvainota).

Nebūt nepietiek. Jūs nekā nezini, Rumpēter un nekā neesiet gribējuši zināt toreiz. To es tagad redzu.

RUMPĒTERS.

(valdīdams asumu).

Toreiz... Toreiz es zināju diezgan daudz. Es pats dzirdēju, ka jūs uzsauca baznīcā toreiz... Mans ozola vaiņags nebija vēl ne labi savītis... Ja. Atminaties? Sievietes... Tādi ir viņu solījumi un zvērsti.

LIEPAS KUNDZE.

Ne, ne tādi! Jums ir jāzin tagad tas, ko jūs toreiz negribējāt pat zināt. Jūs aizbēgāt. Ko es varēju darīt pretī vecākiem un radiem? Deviņpadsmit gadus vecs meitens. Manis piespieda. Mani nelaida vairs no pagalma ārā. Ak, Rumpēter, ja jūs būtu man teikuši, kaut vārdu toreiz, ja jums būtu bijusi drosme!..

RUMPĒTERS.

Man vairs nebija ko teikt. Man kalpa zēnam, kuram bija tikai darba rokas un cauri svārki. Man vajadzēja tikai iet, kamēr jūs sagaidīja bagāta dzīve un bezrūpība. Nerunājiet vairs. Diezgan! Viss ir garām. Diezgan. Vai vēl kas?

LIEPAS KUNDZE.

(dzēstri).

Nekas, nekas! Tagad es zinu, ka jūs esiet bez atmiņām. Es tikai gribēju pateikt, ka esmu bijusi nelaimīga visu mūžu, ka es vienmēr esmu domājusi par... jums. (Lēni slauka acis lakatiņā.)

RUMPĒTERS.

(vairīdamies).

Nerunājiet, nerunājiet. Par vēlu...

LIEPAS KUNDZE.

(saņemdamās).

Ja, par vēlu. Es to redzu — viss par vēlu. Un tagad, kad jūs esiet bagāts un es nabaga — tagad es tikai gribēju palūgt no jums atļauju vēl brīdi uzturēties jūsu mājās. Bet nu es zinu, ka arī tas ir veltīgi. Jūs, Rumpēter, esiet savu sirdi atstājuši tur, Amerikā. Jums vairs nav atmiņu. Es iešu... Dzīvojiet laimīgi... jūs, kas nekad nekā neesiet zinājuši un nezināsiet... Jūs, kurš nekad neesiet mīlējuši...

RUMPĒTERS.

(stipri aizkustināts).

Kundze... pietiek (ar taisītu ignumu). Ejiet — labāk! Nerunāsim tagad par to.

LIEPAS KUNDZE.

Ja, es iešu. Ardievu! Es iešu cik drīz iespējams, lai jums te nenāktu nepatīkšanas mani redzot. Ardievu!
(Viņa sāk raudāt; aizklāj acis un aiziet lēni caur dārzu.)

II skats.

Rumpēters, pēc tam Džons.

RUMPĒTERS.

(saviļņots).

Tā ir tiešam viņa, tā ir viņa. Alma!.. Ak, cik savādi. Viss liekas tāpat kā toreiz... Un viņa vēl tik skaista. (Paceļ ozola vainagu, aplūko to.) No tiem pašiem ozoliem? Nekas nav mainījies, tikai gadi... gadi... Un viņa vēl tik skaista. (Aizsedz acis ar vainagu.)

DŽONS.

(pienāk klusi).

Vai kungs vēl ko nevēlētos? Vai kāds rīkojums?

RUMPĒTERS.

(atmozdamiēs).

Tu Džon? Ne, nekā, nekā. Ak Džon, vai tu redzēji to sievišķi, kas tur aizgāja?..

DŽONS.

Tur caur dārzu? Ja...

RUMPĒTERS.

Ja, tā tur... tā... tu redzēji? Tā...

DŽONS.

Tā skaistā kundze?

RUMPĒTERS.

(asi).

Ko, skaistā kundze? Tā ir briesmīga sieviete, Džon. Paskaties labi, ja tu viņu satieci. To es nebiju gaidījis šodien.

DŽONS.

Pareizi, kungs. Es biju pārskatījis. Tā ir briesmīga sieviete... Neglīta, sieviete. Kas būtu darāms, kungs?

RUMPĒTERS.

Nekas, tikai nelaid, Džon, viņu šurp pie manis. Saproti? Un vispārīgi nevienu nelaid. Es gribu būt tagad viens.

DŽONS.

Saprotu, kungs. Nevienu. Labi, kungs.

RUMPĒTERS.

Ja un saki, lai tur nedzied. Lai neviens nedzied. Es gribu klusumu. Ej!

DŽONS.

Saprotu, kungs. Lai neviens nedzied. Labi, kungs!
(Viņš aiziet uz dzīvojamu māju; pēc brīža tur dziesmas apklūst.)

III skats.

RUMPĒTERS.

(viens, lapenē).

Daila, Kalvis.

(Rumpēters sēd viens domās. No dārza puses uznāk Kalvis un Daila sarunādamies. Rumpēters neredzams visu noklausās.)

DAILA.

Tu man kaut ko slēpj Olģert. Redzu, ka esi šodien savāds. Kas tev noticis?

KALVIS.

Daila... man tev jāpaziņo, kas svarīgs. Mūsu dzīvē var notikt lielas pārmaiņas. Esmu tev kaut ko patiesi slēpis, bet šovakar gribu atklāt. Kaut gan labāk būtu, ja tu to nezinātu.

DAILA.

Tas tak nebūs nekas ļauns priekš manis?

KALVIS.

Baidos, ka tomēr ļauns. Ak Daila... mūsu sapņi irst.

DAILA.

Kādēļ, Olģert? Ko tu runā?

KALVIS.

Ak, ko tur vairs līdz slēpties. Teikšu skaidri. Mans krusttēvs — Rumpēters man aizliedza... Ak, Daila, es nespēju. Tas ir tik muļķīgi... draudoši...

DAILA.

Saki, drīz. Es gribu skaidrību. Ja, kas tad mums var draudēt... Tu tak zini...

KALVIS.

(novērzdamies no viņas).

Viņš man aizliedza precēties.

DAILA.

Kādēļ? Kā viņš var aizliegt? Tev?

KALVIS.

Ja. Manam krusttēvam ir principi. Un viņš man skaidri noteica: vai nu viņa lielais mantojums man jāatstāj vai — vai...

DAILA.

Vai... es! Ja?

KALVIS.

(dobji).

Ja, Daila. To viņš teica negrozāmi un cieti.

DAILA.

Tā? Un tad tādēļ tu esi tik noskumis? Nu es saprotu...

KALVIS.

Ko tu saproti, Daila?

DAILA.

(pēkšņi pārmainās).

Ka tev ir jātiek no manis vaļā, lai tu varētu saņemt lielo mantojumu. Bet neskumsti. Ja tev tas mantojums ir tik vajadzīgs, tad jau es varu noiet no ceļa. Tādēļ jau tev nevajadzēja visu laiku staigāt kā bēriniekam un tik daudz skumt.

KALVIS.

(saraujas, satrūkstas).

Daila, ko tu runā!

DAILA.

Ak, saprotu, saprotu. Bet kamdēļ tu man vēl visu to stāsti? Tad jau tev tikai viena izeja. Saņem to mantojumu un esi laimīgs.

KALVIS.

(grib mierināt).

Daila! Daila!..

DAILA.

(drusku ar žestu).

Pietiek. Es jau arī daudz ko zinu tagad. Toreiz mana māte tikusi spiesta atteikties no viņa. Tagad viņš necietīs, ka tu izvēlies viņas meitu. Šim cilvēkam ir tikai nauda, viņam nava sirds. Kā liekas arī tev...

KALVIS.

Nerunā tā, Daila.

DAILA.

Es zinu, ko es runāju. Met savas bēdas pie malas. Ja tu vēl esi šaubījies, tad...

KALVIS.

Es nešaubos, Daila. (Grib viņu mierināt.)

DAILA.

(raudādama).

Liec mani mierā. Man nav vairs ko runāt. Diezgan. (Aizbēg raudādama dārzā.)

KALVIS.

Ak, es nelaimīgais! Kādēļ man bija vajadzīgs šis bagātais krusttēvs! Būtu viņš labāk palicis Amerikā ar visiem miljoniem. (Aiziet steidzīgi dārzā.)

RUMPĒTERS.

Nabaga jaunekļi... Un Rumpēters tas vainīgais. Ak, nav, nav man laimes nekur. Pat dzimtenē ne. (Atkrit atkal uz sola.)

IV. skats.
RUMPETERS.
(viens lapenē).

Arnolds, Antonija.
(uznāk rokrokā; abiem studentu krāsas).

ARNOLDS.

Antonij — es esmu galīgi apņēmies. Šovakar vajaga likt punktu uz i. Cik ilgi lai mēs kaujamies ar ne-labvēlīgiem apstākļiem. Šovakar es tevi izlūgšos no tava tēva.

ANTONIJA.

Ak, mīlais Arnold! Bet tu tak zini... Viņš ir drīzāk nolēmis mani dot nodokļu piedzinējam nekā tev. Vecais tēvu naidis, — tas ir starpā.

ARNOLDS.

Es viņus salabināšu. Lai tur vai viss brūzis būtu jāizdzer. Šovakar ir īstais brīdis.

ANTONIJA.

Dari to, dari. Tikai es baidos, ka tev nav arī jācieš. Tu zini, mans tēvs ir briesmīgi ietiepīgs.

ARNOLDS.

Un mans nemazāk. Bet ja tikai tu netiepies, tad viss būs labi.

ANTONIJA.

Ak ko tu runā, Arnold. Kā es varētu tiepties tev pretī. Tu zini — mēs no bērnu dienām esam draugi.

ARNOLDS.

Ja, viss būtu bijis labi. Tās sasodītās vēlēšanas, kad mans tēvs tik ievēlēts, bet tavs izkrita cauri. Zini, viņš toreiz nozvērējās nemūžam nepiedot manam papam.

ANTONIJA.

Ja, man arī tā liekas. Bet mēs tak paliksim mūžam uzticīgi. Tas ir tas labākais.

ARNOLDS.

Protams. Un šovakar es tevi izdabūšu no tava tēva. Nudien.

ANTONIJA.

(mīlīgi klāt).

Tu esi dūšīgs.

ARNOLDS.

(tāpat).

Uz to dod man buču. Tā! Vai zini, es brīnos...

ANTONIJA.

Par ko?

ARNOLDS.

Kāpēc mūsu tēvi ir tik ietiepīgi, bet mēs abi it nemaz ne. Redz, kā mums labi saskan. (Skūpstā.)

ANTONIJA.

Tā! Viņi gan laikam nekad nav bučojušies, jo tad viņi zinātu...

ARNOLDS.

Vai zini ko, Antonij. Ideja! Tavs tēvs tak esot jaunības draugs tam Amerikas onkulam. Tam Rumpēteram. Parunāsim ar to, lai viņš dod mājienu. Bet nāc, izstrādāsim nu savu planu. Šovakar vajaga dabūt to amen. (Abi prom dārzā.)

V skats.

RUMPĒTERS.

(ļāpenē).

Valija, Kalvis.

Labvakar, mister Kalvis!

KALVIS.

(saīdzis grib iet garām).

Labvakar, miss Vali.

VALIJA.

(koķetīgi; rokā puķes).

Sakiet, lūdzu — jums, tas ir tautai, šovakar esot kādi lieli svētki?

KALVIS.

Ja gan miss, Jāņu svētki. Līgo svētki.

VALIJA.

Ja. Un tie esot priecīgi svētki. Mežonīgi priecīgi. Ak, kā es mīlu prieku! Sakiet, lūdzu, līgo svētki esot tikpat kā mīlestības svētki. Vai ne? O, tas ir jauki.

KALVIS.

(sevī).

Ja gan, miss. Mīlestības svētki. (Grib iet.) Ne man.

VALIJA.

(attura viņu).

Un jūs esiet tik saīdzis un bēdīgs. Vai drīkstu zināt kādēļ?

KALVIS.

Es bēdīgs? Nemaz ne, jaunkundze.

VALIJA.

Tas ir labi. Kad būs deja, jūs ar mani dejosiet? Lūdzu, apsoliet man to. Jūs esiet tāds vingrs. Jūs man patīkat. Jūsu zemē ir skaisti vīrieši.

KALVIS.

Arī sievietes, miss ir skaistas.

VALIJA.

Tā? Sievietes? Nezinu. Bet lūdzu, pavadiet mani. Šodien pie jums drīkstot skūpstīt arī svešus cilvēkus, ja tos mīlot. Vai ja? Lūdzu, pavadiet mani. (Piedāvā roku.)

KALVIS.

Piedodiet, jaunkundze, mani sauc Rumpētera kungs. (Prom.)

VALIJA.

(īgnī, aiziet uz otru pusi).

Kādi bailīgi vīrieši! Savāda zeme. Kā var mīlēt, kad tik bailīgi?.. (Sevī.) Ne, to man vajaga dabūt!

VI skats.

RUMPĒTERS.

(turpat).

Valija, Tomass, vēlāk Daīla.

TOMASS.

(noskatās pakal aīzejošam Kalvīm, Valijai).

O, miss, jums, kā redzu, veicas šai zemē ar kungiem.

VALIJA.

(vēsi, ironiski).

Ja, veicas. Jums tak nebūs nekas ko iebilst?

TOMASS.

(smīnīgi).

O, ņ! Jūs esiet man teikusi... Bet vēlū laimes!

VALIJA.

Paldies! (Aiziet spītīgi.)

DAILA.

(nāk izmisumā).

Ak, ko es esmu viņam teikusi! Nu ir viss pagalam!
(Grib steigties tālāk.)

TOMASS.

Miss Daila, labvakar! Ja nemaldos, man bija tā laime jūs redzēt Rīgā, Rumpētera kunga birojā. Es jūs atceros.

DAILA.

Nezinu. Ko jūs vēlaties?

TOMASS.

Es esmu Rumpētera kunga sekretars. Sakat, lūdzu, kas tie ir par mīlestības svētkiem šodien pie jums?

DAILA.

(nesaprazdama).

Ko? Mīlestības svētki?.. Ak ja. (Sevī.) Ne priekš manis. (Grib iet.)

TOMASS.

(veikli).

Patiesi! Ja tik skaistas dāmas te dzīvo, kā jūs, tad katru dienu es vēlētos mīlestības svētkus svinēt. Vai drīkstu jums pakavēt laiku? (Sniedz elkoni.) Redziet, pie mums ir tikai sports...

DAILA.

Ko jūs teicāt? Es nezinu. Man ir jāsteidzas. Jūs sakiet — mīlestības sports?

TOMASS.

(laipni).

Ne, ne... Ak, jums ir acis kā gaišzilas debesis. Es labprāt skatos jūs zemes debēs... un arī... jūs...

DAILA.

Ko?

TOMASS.

(droši).

Jūsu acīs. Ticiet man, dailā. (Ieliek viņas roku savā elkonī.)

DAILA.

Tomasa kungs... ļaujiet man iet. Es meklēju, es... meklēju — Kalvis kungu (viņa izraujas un ātri aiziet).

TOMASS.

O, yes... Kalvis kungu (aiziet īgni).

VII. skats.

Rumpētērs, Kalvis, Daila.

KALVIS.

(steigdamies no dārza).

Ak, es nelaimīgais! Ko viņa man teica? Vai tiešām viss beigts? Nē, nē, man ir jāizskaidrojas. Visu, visu es atdotu, ja tikai viņu gūtu (grib steigties). Nolādētais krusttēvs!

DAILA.

(nāk no dārza).

Ak, Dievs, ko es viņam teicu? Viss beigts.

KALVIS.

(arī klāt).

Daila! Kur tu aizbēgi. Es tev nepaspēju pateikt ka...

DAILA.

(stipri uzbudināta).

Jā, gan tu man pateici: mantojums vai es. Es negribu tavu laimi samaitāt.

KALVIS.

(satver viņu pie rokas).

Daila, nerunā, nerunā. Vai tu mani nepazīsti? Es

nekad neesmu domājis par to mantojumu — tikai par tevi. Vai tu to netici, Daila?

DAILA.

Olģert, piedod man... Es domāju ļauni par tevi.

KALVIS.

Tur nav ko domāt. Kad tu man esi kam man vēl kas vajadzīgs. Un zini: es vēl šodien viņam pateikšu. Īsi un skaidri: man nekā nevajaga no viņa. Es gribu būt brīvs ar tevi kopā, Daila. Lai viņš patur pats tos dolārus!

DAILA.

Tu to pateiksi, ja, Olģert? Es tev ticu. Un šovakar mēs svinēsim mūsu svētkus...

KALVIS.

Jā, mūsu svētkus. Mūsu saderināšanos. Mīlestības svētkus!

DAILA.

Mīlestības svētkus... Kur es to dzirdēju?

KALVIS.

Jā, Daila, līgosim šovakar! Kāda mums daļa gar naudu. Tur svešumā ir nauda — te mums mīlestība. Ak, cik nabags ir mans bagātais krusttēvs, jo viņam nav jaudas par mīlestību!

DAILA.

Bet tad mums visiem jāiet no šejienes. Tu teici, ka man nu pieder te viss.

KALVIS.

Labi, tad iesim! Pasaule ir plaša. Saule spīd visur. Tā būs mums. Lai mums nav nekā. Gūsim paši savu dzīvi, celsim to tādu, kādu vēlamies. Lai paliek krusttēva miljoni... mums debess ir vaļā un zilgs... Tā mīlā. Ritā man jādod viņam atbilde un tad es teikšu: krusttēv, es palieku pie sava ieskata — es gribu Dailu, es negribu vientulis būt un naudu žāvēt.

DAILA.

Pareizi. To tu saki, ka negribi viņa naudu žāvēt. Taisni to tu saki.

KALVIS.

Jā. Es atteikšos arī no viņa biroja pārvaldnieka vietas. Šis cilvēks, kuŗš neieredz sievietes, tak negribēs mani pabalstīt arī darbā. Manu darbu svētīs tavas rokas.

DAILA.
(priecīgi).

Protams, Olgert. Tā ir labi! Nekā mums nevajaga... nekā, ja tikai mēs ejam kopā.

KALVIS.

Ja tu mani pabalsti, tad reiz mums būs viss... Un tagad — tagad Daila laikam mēs varēsim priecīgi svinēt līgo svētkus. Kaut arī rītā jāiet nezināmam pretī. Vai tā?

DAILA.
(apskauj viņu).

Jā. Olgert. Nāc... man ir priekš tevis vaiņags, to jau es pagādāju pie laika. Nāc, lai paliek te lielās dzīres, mums būs savas. Nāc... man te paliek auksti. Te runā un dzied tikai par naudu.

KALVIS.
(skaļi).

Tā tad — uz priekšu! Un — līgo!

DAILA.

Līgo! līgo! Olgert! (Viņi skūpstās un steigšus pazūd dārzā. No tāles klusa līgošana.)

VIII. skats.

RUMPĒTERS.

(visu noklausījies lēni pieceļas).

Jā... viens, viens. Visiem par postu! Vai tādām man jāpārnāk dzimtenē... Jā. Kā viņš teica? Manu darbu svētīs tavas rokas... Ak rokas, rokas... Viņas rokas?... Vai tas varētu vēl būt? Viens un lieks... Bagātais Rumpēters... Varbūt... tomēr varbūt vēl. Jā. Viņi varbūt visi maldās. Mēģināsim no jauna! (Viņš grīb aiziet dārzā; pretī nāk Liepas kundze.)

IX. skats.

Rumpēters, Liepas kundze, vēlāk Džons.

LIEPAS KUNDZE.

Rumpētera kungs, piedodiet, ka vēl reiz traucēju jūs. Bet man jums jāsaka, ka mēs negribam jūs ilgāk apgrūtināt jūsu jaunajā īpašumā. Liepsalas tagad pieder jums un es esmu ar mieru jau rītā aiziet no šejienes.

RUMPĒTERS.

Kādēļ jums tā jāsteidzas? Man nekas nav pretī ja jūs... paliekat.

LIEPAS KUNDZE.

To es ticu. Tomēr — labāk ka mēs ar Dailu ejam. Mana klātbūtne varētu jums atgādināt kaut ko nepatīkamu...

RUMPĒTERS.

Bet Liepas kundze... Ko jūs sakāt!

LIEPAS KUNDZE.

Es tikai gribēju lūgt jūs, lai nedaudzās manas mantīņas vēl uzglabājas te kādu laiciņu, kamēr sameklēsim jaunu dzīves vietu.

RUMPĒTERS.

Cienītā kundze, tas nemaz nebija tik steidzīgi vajadzīgs.

LIEPAS KUNDZE.

Tomēr... Es redzu, ka katra atmiņa par mani jums sarūgtina. Bez tam — tas ir mans liktenis. Jāsaka, es visus šos gadus te ilgojos kādreiz jūs satikt un pateikt jums visu taisnību. Nu to esmu izdarījusi. Nu to esmu izdarījusi. Nu varu iet. Nu es zinu visu.

RUMPĒTERS.

Pjedodiet man... Es biju tik neapdomīgs. Es daudz ko nezināju.

LIEPAS KUNDZE.

Un arī nekad nezināsi... Ak, Rumpēter! Man nav gājis viegli dzīvē, bet šodien bija mans grūtākais brīdis... Mans vīrs nomira sen — jau divdesmit gadus atpakaļ. Es esmu bijusi viena visus šos garos gadus.

Es redzēju vienīgo prieku savā meitā. Un tad man bija tādas klusas ilgas — ja es varētu jūs vēl sastapt dzīvē — es būtu atdevusi visu sevi, lai jums mēģinātu atlīdzināt to, ko toreiz pret savu gribu izdarīju. Es domāju: ja Rumpēters pārņāktu — es kalpotu viņam, es... nekā, nekā negribētu vairāk kā jums darīt klusu prieku, pakalpot kur vien varēdama. Ja jūs būtu gribējis, es būtu jūsu verdzene, ja tikai varētu būt jums tuvumā. Šodien es redzēju, ka arī šīs domas ir veltīgas... Piedodiet man, ka es tik vaļširdīgi izrunājos. Man tas bija jāsaka reiz. Tagad redzu, ka man jāiet... Līgojiet laimīgi šodien! (Grib iet.)

RUMPĒTERS.

(aizkustināts).

Piedodiet, Liepas kundze... Es tā negribēju jūs apvainot.

LIEPAS KUNDZE.

Es jums piedodu... jo es jūs tā mīlēju reiz... Es jums piedodu visu un saprotu jūsu stāvokli. Ardievu! (Viņa aizsedz acis ar lakatiņu un aizsteidzas.)

RUMPĒTERS.

(grib steigties pakal).

Liepas kundze! Liepas kundze! Ak, visi mani pamet! Kāda nelaimīga diena dzimtenē! (atkrīt uz sola).

DŽONS.

(no dārza padevīgi).

Vai kungs vēl ko vēlētos?

RUMPĒTERS.

Tu, Džon? Jā tavs kungs daudz ko vēlētos. Džon, vai tu redzēji to dāmu, kas tur aizgāja?

DŽONS.

Jā. To briesmīgo sievieti, kungs. Es viņu jau sen ievēroju.

RUMPĒTERS.

(draudoši).

Ko, Džon, ko tu saki, briesmīga sieviete? Man liekas, tā ir skaista dāma, vai tev tā neliekas Džon? Jauka dāma.

DŽONS.

(padevīgi).

Jā, kungs. Man arī tā liekas. Tā ir jauka dāma, skaista dāma... brīnišķīga dāma.

RUMPĒTERS.

(vieglāk uzelpodams).

Jā gan Džon. Skaista dāma. Uzmani, ka viņa nepazūd... Ak tu arī tā domā, Džon? Uzmani viņu.

DŽONS.

Labi, kungs.

RUMPĒTERS.

Un gādā, lai viesiem būtu priecīgi. Vismaz lai viņi priecājas. Lai viņi dzied. Veļ valā mūsu krājumus. (Aiziet dārzā.)

DŽONS.

Labi, kungs! (Viens.) Es vairs nesaprotu. Pirmo reiz savā mūžā mans kungs interesējās par dāmām... Nu, tā esot viņiem te mīlestības nakts. Savāda zeme. Redzēsim kas te notiks vēl... (parausta plecus). Briesmīga sieviete un skaista dāma... Tas ir kas jocīgs, (aiziet).

X. skats.

Arnolds, Antonija.

(nāk no pretējām pusēm, satiekas).

ANTONIJA.

Nu, vai tu runāji?

ARNOLDS.

Jā gan Antonij. Un tu?

ANTONIJA.

Es arī. Manam tēvam es teicu, ka tavš tēvs ar viņu grib runāt par svarīgām lietām. Un ka viņš to gaidīs te, pie lapenes.

ARNOLDS.

Gluži pareizi. Es arī teicu tāpat. Bet mans ir jau dabūjis krietnu Jāņu malku. Es baidos, kad tik neiet atkal valā...

ANTONIJA.

Un tas Amerikas onkulis?

ARNOLDS.

Jā. Kalvis man apsoliņa. Viņš tad nāks un mūs salabinās. Tas ir, ja būtu raustišanās.

ANTONIJA.

Lai izdodas... Bet skaties, tur jau laikam tas mans nāk...

ARNOLDS.

Nāc pie malas, noklausīsimies, kas te notiks. Varbūt viss izdodas. Nāc! (roku rokā aiziet dārzā).

XI. skats.

D a m b r a n s, M u l d a.

(pēc tam laudis).

DAMBRANS.

(nāk dziedādams alus kannā rokā).

Līgo laiva uz ūdeņa...

Uz arāja meitiņām.

MULDA.

(nāk no otras puses, alus kannā rokā).

Nu mēs, bāliņi, sasatikamies,

Nu mēs, bāliņi, sasadzēsimies.

DAMBRANS.

(ierauga Muldu, apstājas).

Tāds kā Mulda. Tad tas nav nekas cits kā Mulda. Eh! Griez ceļu, viltus pasaule!

MULDA.

(ieplēš kājas).

Nu, to es gribētu redzēt — tas pats Dambrans! Nabaga dvēsele. Ko tu maldies apkārt, šai svētā naktī?

DAMBRANS.

Nu ko tu taisi tādas acis, kā cepta bute? Pirmo reiz redzi godīgu cilvēku?

MULDA.

Viņš izliekas pēc gudra... Ja es nezinātu, ka viņa tēvam bija viens caurs ilknis... tad gandrīz būtu jātic, ka viņš tāds pats kā citi cilvēki.

DAMBRANS.

Dažs mūsu pusē izliekas, ka viņš būtu Leiputrijā roņu taukus dzēris, bet viņam iekšā nekā vairāk nav kā sūkālas. (Zīmēts uz Muldu, kurš ir ļoti resns.)

MULDA.

Dažs staigā, kā lāpamā adata, bet dvēsele viņam tievāka par diegu.

DAMBRANS.

Ir tādi, kas resni kā maisi, bet viņos vairāk nekā nav kā atliekas. Vai tu dzirdi, Mulda? Ko tu nesā apkārt?

MULDA.

Ir tādi pašaulē, kuriem jāpiekar skrodera mērs, lai vējš tos neaiznes pa gaisu. Viņiem nav vairāk ko ēst, kā kaņepe dienā.

DAMBRANS.

(draudoši).

Klausies, runā skaidri, ko tu no manis gribi? Pagastu kalps! Tiesas diena ir klāt!

MULDA.

Ja es no tevis ko gribētu, tad tikai lai tu apēd tās maizes rikas, kurām es esmu sviestu nolaizījis.

DAMBRANS.

Runā, ka tev divas vecas sievas rūgušpienu sakodot, jo zobi tev izkrituši sliktus jokus izrunājot. Un tu vēl izliecies it kā tev būtu dvēsele. Bekons tev ir, ne dvēsele.

MULDA.

(nikni).

Ak tad tu šai svētā naktī mani te pasūtīji ar jokiem? Lai tad nāk liecinieki, es tev gribu godīgi samaksāt!

VIESI.

(parādās no abām pusēm).

Skaties, skaties. Nu ies atkal vaļā, Dambrans ar Muldu satikušies! (Novēro iztālēm.)

DAMBRANS.

(uz Muldu zīmējot).

Te ir tas vīrs, kurš lika sevi iebalsot par pagasta vecāko ar pusmucu švakalus. Un es gribētu redzēt to, kas ir dzēris no viņa švakalus. Es tam piemaksāju latu uz mucu par to darbu.

MULDA.

Paklausies, kaimiņ, man labāks nāk ārā nekā tu nemi iekšā. (Smiekli pūli.)

DAMBRANS.

Izdzēr savu malku, es tev tūlīt rādīšu, kas tev nāk ārā, pagasta tēviņš tāds. (Izdzēr un noņem kannu.)

MULDA.

Labi. Lai tad redz visa pasaule, ka godīgs bajārs stāv par savu tēvzemi. (Izdzēr kannu un noņem.) Nāc ārā! (Draudoši nāik viens otram lēni klāt.)

VISI.

Vai die, vai die, nelaidiet kopā Jāņu vakarā! (grib šķirt). Nu būs lērums!

XII. skats.

Dambrans, Mulda, Arnolds, Antonija,
viesi.

ARNOLDS.

(piesteidzas Muldam).

Papu, mierā! (velk viņu atpakaļ). Mierā!

ANTONIJA.

(tāpat Dambranam).

Tētiņ, tētiņ, nāc pie malas! (velk atpakaļ).

MULDA.

(ar rokām draudēdams Dambranam).

Kur valdīšana ir, tur tā no Dieva ir iecelta!

DAMBRANS.

Es tavu miesu došu putniem apakš debess...

ARNOLDS.

(velk nost Muldu).

Papu, saderiet mieru! Diezgan! Šluss!

ANTONIJA.

(tāpat velk Dambranu).

Mēs jau esam saderējuši, Arnold, nāc parādīsim!
(Viņi abi palaiž vecos un skūpstās.) Tā! Tā!

DAMBRANS.

(iekliedzās dusmās).

Antonij, ko tu dari! Ne mūžam, ne mūžam. Tā nav suga!

MULDA.

(tāpat).

Arnold, vai tev prāts! Nemūžam, nemūžam! Stop!

DAMBRANS.

(velk savu meitu nost no Arnolda).

Nedari man meit, kaunu, laid vaļā, laid vaļā!

MULDA.

(velk savu dēlu nost).

Tu esi apdzēries, Arnold! Laid vaļā, laid vaļā!
(Arnolds ar Antoniju turās cieti.)

DAMBRANS.

(Antonijai).

Laid vaļā! Nekad es necietīšu, ka tu to plenderi gribi precēt.

MULDA.

(Dambranam).

Neaiztiec mana dēla godu! Tu to man samaksāsi.
(Arnoldam.) Nedari kaunu tēvam, laid to nabadzi vaļā!

DAMBRANS.

Liec mierā, manu meitu, bezdvēsele! Tu man par to atbildēsi. (Viņi grib krist atkal viens otram virsū. Arnolds un Antonija grib tos izšķirt un savukārt velk tēvus vienu no otra nost.)

ANTONIJA.

(velk tēvu aiz svārkiem).

Tētiņ, nāc mājās. Laid vaļā!

ARNOLDS.

(velk tēvu uz otru pusi).

Papu! Šluss! Mierā! Mierā!

(Beidzot, kad viņi nevar vairs noturēt, tie laiž abus vecos vaļā. Ieskrējušies abi saimnieki sakrīt kopā un laimīgi apkampjas, tā kā gandrīz iznāk sabučošanās. Abi studenti stāv kā nesaprašanā un plātās rokām. Viesi no visām pusēm smejas.)

Priekškarš.

CETURTAIS CĒLIENS.

Turpat. Rumpēters sēd lapenē. Tālumā ligošana. Ligo vakars. Aiz vārtiem deg un plīvo Jāņugunis.

I. skats.

Rumpēters, vēlāk Džons.

RUMPĒTERS.

(sevi).

Ko tas viss līdz! Ko tas līdz! Viss velti... Te nu ir tā dzimtene un ligošana. Viens kā koks... Jā, jā, jā... (pietrūkstas kājās).

DŽONS.

(nāk no istabas).

Kungs, mielasts ir sarīkots. Pie galda var sēsties piecdesmit personas. Vai aicināt viesus pie galda? Tur gaida līgotāji jūs!

RUMPĒTERS.

Pagaidi Džon! (igni). Nav labi, Džon! Nav labi! Vai tu neredzi, ka nav labi?

DŽONS.

(līdzjūtīgi).

Kungam kas kaiš? Jūs šovakar izskataties savādi. Vai kādas rūpes?

RUMPĒTERS.

Jā, Džon! Nav labi, es saku. Nekas nav labi! Man nekas nepatīk vairs... Es gribētu labāk būt atkal prom no šejienes.

DŽONS.

Bet te tak kunga dzimtene un vecā māja.

RUMPĒTERS.

Ak, Džon, lai paliek... Es biju laimīgs, kad atbraucu savā zemē. Tagad es vairs tāds neesmu... Vai tu ko neesi ievērojis, Džon, te?

DŽONS.

Neko sevišķu, kungs. Tikai to, ka te ir jauki.

RUMPĒTERS.

Tā tu domā? Vai tad tu neesi ievērojis, ka šodien visi dzied un līgsmo un līgo, ka visi ir laimīgi? Un vai tu neesi ievērojis, ka es esmu viens?

DŽONS.

Kungs varētu varbūt iet pie citiem. Tur mājā ir daudz draugu kungam.

RUMPĒTERS.

(gandrīz kliegdam).

Draugu!.. Džon! Vai tad tu neredzi, ka tur iekšā arī ir tukšs, ka es būšu viens? Viens, atstāts, kam vairāk nekā nav, kā nauda, kuŗa nerunā, nedzird un nelīgo! Ak, Džon, ilgus gadus tu man esi kalpojis un zini, ka es mīlēju darbu un vientulību. Bet tagad es to vairs nemīlu. Tagad es gribu būt citāds... Bet es nevaru. Es esmu atlūzis no cilvēkiem. Nav labi Džon, nav labi! Un zini, Džon, ka šovakar nedrīkst būt viens. Tā ir mūsu tautas paraša. Vai tu zini, ka šovakar pat papārdes dzied? Notiek brīnumi. Tikai man nekas nezied... (atkrit atkal uz sola lapenē).

DŽONS.

Jā, kungs. Es arī kaut ko saprotu. Arī vecais Džons ir viens. Un kad es atminos, ka reiz bija citādi, tad ir gan tā savādi... Es zinu, kungam vajadzētu...

RUMPĒTERS.

(vēro viņu).

Ko vajadzētu Džon? Ko tu domā?

DŽONS.

Kungam vajadzētu izbēgt no vientulības. Tā vajadzētu, ka kāds labs gars viņam arvien ir klāt. Arī es atminos, kungs, tos laikus, kad es nebiju... Bet liktenis — tur nekā nevar darīt. Es saprotu, kungs — mēs esam vieni.

RUMPĒTERS.

Jā Džon, vieni. Ak, kādēļ es agrāk to nekad tā nezinaļu kā tagad. Taisni te dzimtenē un šai naktī. Cilvēks, Džon, reizām ir nožēlojams.

DŽONS.

(smīnīgs).

Kungs, vai es varu runāt?

RUMPĒTERS.

Runā, Džon.

DŽONS.

Es arī kaut ko esmu pārdomājis. Tas ir: labāk vēlu kā nekad.

RUMPĒTERS.

Kā tā? Ko tas nozīmē?

DŽONS.

Viena lieta dzīvē, kungs, nekad nav par vēlu. Es domāju arī jums kungs nē.

RUMPĒTERS.

Un kas tas būtu?

DŽONS.

Tā ir tāda savāda lieta. Kad mēs esam jauni, tad tā nāk pats par sevi. Bet kad mēs esam jau pāri pār kalnu, tad vajaga lielas drosmes, lai to iegūtu. Ja kungam būtu drosmē — —

RUMPĒTERS.

Par ko tu runā, Džon?

DŽONS.

Kungam vajadzētu dabūt pretinieku. Tad kungs nebūtu viens. Un tas nekad nav par vēlu. Tikai drosmē ir vajadzīga. Dzīvē, kungs, ir loterija. Kas riskē, tas iegūst — vai arī zaudē. Kungs vēl nav riskējis.

RUMPĒTERS.

Tu domā? Apprecēties, Džon? Tu domā? (Savādi skatās uz viņu, tad pēkšņi, īsi un sausi.) Nerunā tā, Džon, diezgan! Nerunā!

DŽONS.

Nerunāsim, kungs. Esmu pateicis visu.

RUMPĒTERS.

Ej, Džon! Es gribu būt viens. Ej! (gandrīz kliedz). Ej!

DŽONS.

(pādevīgi).

Labi, kungs! (Aiziet dārzā.)

II skats.

Rumpēters, Kalvis.

KALVIS.

(nāk no dārza ar lielu drosmi).

Krusttēv. Es gribēju ar jums parunāties. Tas ir, es gribēju jums ko paziņot.

RUMPĒTERS.

Apmierinies, mīlais krustdēl. Gan jau paspēsi. Šovakar svētki.

KALVIS.

Nē, es gribētu tūlīt. Tā ir ļoti svarīga lieta. Un es gribēju labāk to nodarīt šovakar.

RUMPĒTERS.

Nu, nu, kas tad tas būtu tik svarīgs?

KALVIS.

Tā ir principu lieta.

RUMPĒTERS.

Kas par principiem?

KALVIS.

Jūs man tur Rīgā, teicāt, ka attiecībā uz sievietēm jums esot zināmi principi, pie kuriem vajaga stingri pieturēties... Es gribēju jums pateikt krusttēv, ka es tos nevaru pildīt, jo man ir cits princips.

RUMPĒTERS.

Ak es jau zinu mīlais. Tavs princips lai paliek šovakar. Par to rītā.

KALVIS.

Nē, krusttēv. Mans princips negrib gaidīt līdz rītam. Viņš uzstāda prasības tūlīt.

RUMPĒTERS.

(zīmīgi).

Ak, es jau zinu, zinu. Tas ir tas pats princips, ar kuŗu tu debatēji tur Rīgā toreiz. Vai tā?

KALVIS.

Pareizi. Un man ir jāpaziņo jums, ka, jums jāmeklē cits mantinieks. Paliksim katrs pie sava principa.

RUMPĒTERS.

Pagaid, mīlais zēn. Lai paliek līdz rītam.

KALVIS.

Krusttēv! Šai zemē ir citi principi. Tur nauda te — mīlestība. Un kas grib te laimīgs būt, tas paliek pie sava principa. Piedodiet man, es citādi nevaru. (Aiziet steigšus.)

RUMPĒTERS.

Olģert! Olģert!... (Sabrūk uz sola.)

III. skats.

RUMPĒTERS.

(viens, smagi cīnīdamies domās par sevi).

Principi! Principi? Pretinieks! Mmm... (Viņš ierauga lapenē ozolu vaiņagu, ko tam iedevusi Liepas kundze; viņš paķer to un skatās kā apmulsis; lielā iekšējā cīņā. Tad it kā atmostas.) Ak, Rumpēter, Rumpēter, kur tu esi maldijies šos gadus! Tā ir tā vecā spēle teātrī, kuŗu es reiz redzēju. Pasaules klaidonis... kuŗu gaida mājās kāda... (Pēkšņi pārmainās paliek it kā jauns un vaiņagu vīcinādams rokās sauc.) Nu ir diezgan! Nu pietiek! Tagad vajaga rīkoties! (Sauc.) Džon! Džon! Džon! Nu es lieku punktu. Džon!

IV. skats.

Rumpēters, Džons.

DŽONS.
(piesteidzas).

Klausos, kungs!

RUMPĒTERS.

Kāpēc viņi tur nedzied? Kas tur noticis?

DŽONS.

Jūs pavēlējiet, kungs, klusēt.

RUMPĒTERS.

Ej, Džon! Saki, lai dzied. Lai ligo! Lai ligo. Lai nāk no malu malām! Sauc visus, Džon, kopā. Tagad ir labi! Tā Džon! ligosim! (uzliek sev ozola vainagu galvā). Lai nāk Olģerts ar'. Saki, ka es lūdzu visus! Ligosim! Labāk vēlu, kā nekad!

DŽONS.

(līgsmi).

Labi, kungs, tūlīt! (aizsteidzas mājā).

V. skats.

Līgošana.

No mājas un dārza salasās ļaudis un nostājas ap lapeni, kur ir Rumpēters; Kalvis, Daila, Liepas kundze, Valija, Tomass, Mulda, Antonija, Dambrans, Arnolds, Šoloms un citi. Parādās no klēts puses līgotāji lielā gājienā ar vainagiem un puķēm. Pa priekšu vijolnieki un bundzinieki, meitu koris, puīšu koris, sievu koris. Vidū Jānītis-bajārs uz skaista zirga apvīts lentām un ziediem. Visi noiet līgodami garām Rumpēteram mezdami puķes un vainagus. Tad nāk veču koris ar alus krūzēm rokās. Paceļ daudzās Jāņugunis un uzved dejas un apdziedāšanos. Meitas kronē Rumpēteri ar lielu vainagu. Beidzot atkal nodzied visi apsveikšanas dziesmu.

VI skats.

Tie paši. Rumpēters.

(iznāk priekšā sajūsmas pilns).

Paldies, mīlie draugi! Paldies, mīlie Jāņa bērni! Es

esmu laimīgs šodien! Es esmu laimīgs! Tik jauki, kā šai zemē, nav nekur.

LIGOTĀJI.

(apviļ to ar puķēm un vainagiem).

Lai dzīvo Jāņu tēvs — Rumpēters! Lai dzīvo! Lai dzīvo!

RUMPĒTERS.

Paldies, paldies! Bet ko es. Esmu jau vecs. Tādēļ, lai mums būtu šovakar vairāk prieka, te jānāk jaunākaj paaudzei. (Meklē ar skatu.) Nāc šurp, Olģert.

KALVIS.

Jā, krusttēv. Vai ko vajadzīgs?

RUMPĒTERS.

Es domāju tev gan kautkas vajadzīgs. (Laudīm) Mans vienīgais mantinieks un krustdēls, Kalvis kungs, šovakar svin savu saderināšanos un tādēļ mēs varam divkārt priecāties.

KALVIS.

(stipri pārsteigts).

Kas tas, krusttēv. Es nesaprotu... Saderināšanos?

RUMPĒTERS.

Ak neliedzies nu, mīlais zēn un neizliecies. Lūk, (rāda uz Dailu) tepat jau stāv tava līgava, tavs daiļais princips. Nu prasi viņai, vai tā nav?

DAILA.

(lielā apmulsumā).

Bet Rumpētera kungs... Es... Ko jūs runājat? Es?

RUMPĒTERS.

Nu, protams, jūs! Varu teikt, ka manam krustdēlam ir laba gaume. Tādu jaukumiņu tik lēti nevar vis atrast. Nu, vēlū laimes!

KALVIS.

Krusttēv! (grib skūpstīt viņam roku) Daila! (māj viņai).

RUMPĒTERS.

(atvelk roku).

Nē, nē! Man ir veca roka. Tev gan vajadzētu skūpstīt kaut ko citu te. Nu nekavējies. Ir līgo nakts! (Kalvis un Daila stāv kā apmulsuši). Nu, kas vēl vajadzīgs būtu? Ja nu es vēl apsolu, ka par skaistās līgavas pūru es gādāšu visā drīzumā, tad tak es nesaprotu, kas jums abiem vainas... Un ko jūs vēl gaidat!

Kalvis un Daila.

(reizā apskauzdami Rumpēteri).

Mīlais krusttēv!...

LAUDIS.

Lai dzīvo! Lai dzīvo! (applaudē un met puķes viņiem).

LIEPAS KUNDZE.

(tuvodamās).

Rumpētera, kungs, kā lai es pateicos...

RUMPĒTERS.

Mīlā Liepas kundze, kad pašiem nav laimes, tad ir patīkami redzēt citus laimīgus.

LIEPAS KUNDZE.

(klusāk)

Paldies jums, paldies, mīlais Rumpēter!

RUMPĒTERS.

(līgsmi, lūdzoši).

Es gribētu kaut ko vairāk kā paldies. Vai tu to varētu apsolīt? Daudz daudz vairāk.

LIEPAS KUNDZE.

Ak, visu ko jūs tikai teiktu.

RUMPĒTERS.

Labi, pamēģināsim! (uz laudim). Mani jūs visi tik mīļi esiet apsveicinājuši manā dzimtenē un jaunajā mājā. Es domāju, ka šai mājai tomēr vajadzīga saimniece, jo mājā, kur nav saimnieces, nav arī prieka. Un es esmu laimīgs, ka esmu tādu atradis šovakar. Par to man jāpateicas šīs mājas mīļajai vecai saimniecei, kuŗa vēl vienmēr ir tik jauna. Un lai mūsu līgošana būtu arī man par prieku, tad es šovakar gribu savu Jāņu māti dabūt.

ĻAUDIS.

Ko? Kas tas? Arī jūs, Rumpētera kungs!

RUMPĒTERS.

Jā! Reiz es esmu nācis tai zemē, kur milē un ne-
aizmirst. (Rāda uz Liepas kundzi.) Lūk, mana pavēlniece
un saimniece.

LIEPAS KUNDZE.

Rumpēter, Rumpēter! Ko tas nozīmē?

RUMPĒTERS.

Neprasi tik daudz. Nāc, sniedz man roku. Šovakar
laikam ir pazudušas robežas. Viss ir tāpat kā toreiz...
Kas var glābties šai mīlestības naktī un mīlestības zemē!

LIEPAS KUNDZE.

Rumpēter! Rumpēter! (krīt viņam pie krūtīm). Rumpē-
ter! Tu mans...

ĻAUDIS.

(uzgavilē).

Jāņu tēvs un Jāņu māte. Lai dzīvo! Lai dzīvo!
(apmētā viņus puķēm).

ANTONIJA.

(savam tēvam Dambranam).

Tētīņ, vai tev nemaz nav sirds! (Viņi abi nāk uz
priekšu, aiz viņiem Mulda un Arnolds.)

DAMBRANS.

(Antonijai).

Liec mierā! Es nekad to nepieļaušu!

ANTONIJA.

Vai tu neredzi kas te notiek?

ARNOLDS.

(savam tēvam).

Papu! Netiepies! Ja tu šovakar nesaki jā, tad tu
neesi mans tēvs.

MULDA.

Mierā! Mierā! Ar tādu ģimeni mums neder pities.

RUMPĒTERS.

(pagriežas uz viņiem).

Kas tur notiek? (Dambranam.) Klausies, vecais draugs, ko tava meita grib?

DAMBRANS.

Viņa grib to tur (rāda uz Arnoldu). Bet es nē.

RUMPĒTERS.

Cik laimīgi! Tik skaists puisis.

DAMBRANS.

Nē, nē! Paskaties tikai uz viņa tēvu! Godīgā ģimenē neder. Nīlzirgs!

MULDA.

(apvainots).

Ko tu teici? (Rumpēteram.) Rumpētera kungs! Es... to ilgāk neciešu!

RUMPĒTERS.

(paceļ roku).

Diezgan, mīļie! Šovakar par tādām lietām nerunā... Tagad es te esmu saimnieks un jūs mani viesi. Nākat šurp! (Mulda un Dambrans neveikli pienāk.) Nu, rokas kopā! Tēvzemi nevajaga dalīt. Bajāri nedrīkst ķildoties. Lai ķildojas kalpi un svešinieki. Jūs esiet vareņākie manī jaunu dienu draugi. Rokas kopā — tā! Nu, mutes kopā!

MULDA.

(brīnas).

Es?

DAMBRANS.

(tāpat).

Es? Vai es?

RUMPĒTERS.

(pavēloši).

Jā! Un es trešais. Mutes kopā! Miers mājās!

DAMBRANS.

(Muldam).

Nu, tad sabučosimies arī, vecais blēdi, kad Rumpēters to grib.

MULDA.

Nu, lai tad izdodas ar lielais gudrenieks tu! (Viņi sabučojas; laudis sauc bravo un met ziedus.)

ANTONIJA.

(Arnoldam).

Negaidīsim vairs velti, Arnold! Pēc tēvu parauga! (Viņi skūpstas. Laudis sauc bravo, lai dzīvo un met ziedus. Pa to laiku pienāk Tomass un Valija roku rokā).

TOMASS.

Tas ir brīnišķīgi, kas te notiek! Visi skūpstas.

VALIJA.

Brīnišķīgi! Yes. Un tur dārzā ar. Visi puīši un meitas. Tā ir kāda sekte. Viņi pārtiek no bučošanās kā no dievvārdiem. O, tā ir gan sekte!

TOMASS.

Brīnišķīga nakts, miss Vali. Man ir tā savādi ap sirdi. Man liekas, ka es jūs milētu... Kā kad es arī pierētu pie tās sektes.

VALIJA.

(pieķeras pie viņa).

Es dzirdu, ser Tomass. To jums vajadzēja teikt agrāk... tad es nebūtu darījusi tādas muļķības šovakar.

TOMASS.

Agrāk to nevarēju. Bet šī trakā nakts un tās dziesmas. Ir gan savāda zeme.

VALIJA.

(ieliek roku viņa elkoni).

Bet ko teiks sers Rumpēters?

RUMPĒTERS.

(atgrīcžas un ierauga viņus).

Vai jūs ko gribējāt teikt, miss Vali?

VALIJA.
(Tomasam).

Runājiet. Tomas. Tagad ir laiks.

TOMASS.
(stomās).

Es... es... es nevaru...

VALIJA.
(pavēloši).

Runājiet, kamēr laiks! Te esot īsas nakts. Un par rītdienu es negalvoju.

TOMASS.
(galanti).

Mēs gribējām jums novēlēt laimes, Rumpētera kungs.

RUMPĒTERS.
(pilns prieka).

Paldies, paldies! Jums tāpat!

VALIJA.
Ko jūs sakat, ser!

RUMPĒTERS.

Es saku, ka ģimenes cilvēkiem es paugstinu algu. Ja, ja jums ir drosme tikai. Ja tikai jums ir princips.

TOMASS.

Paldies, Rumpētera kungs! Te ir brīnišķīga zeme! Vai te visiem tiek paaugstinātas algas, kas milē? Īsta mīlestības zeme!

RUMPĒTERS.

Tikai šodien. Rītā jau būtu par vēlu.

VALIJA.

Paldies, Rumpētera kungs! Mēs esam atraduši īsto vietu un laiku. Nāc, Tomas! (Apskauj viņu.)

DŽONS.

(pienāk; sevi).

Mans prāts atsakas to saprast. Tas ir vesels sindikāts, vai trests. (Pie Rumpētera.) Kungs!

RUMPĒTERS.

(laipni).

Ā, Džons! Un ko saka Džons?

DŽONS.

Labi, kungs. Viss ir labi. Es vēlu laimes!

RUMPĒTERS.

Paldies, Džon! Mēs visi esam šovakar noreibuši. Tā ir dzimtene, Džon, un mīlestība...

DŽONS.

(ceremoniāli).

Kungi, mielasts ir sagatvots.

RUMPĒTERS.

Labi, Džon. No rītdienas tu būsi divkārt čaklāks, jo tev būs jāapkalpo divi. Tādēļ arī alga tev būs divreiz lielāka.

DŽONS.

(ar klusu smīnu).

Paldies, kungs! (Rumpēters runā ar Kalvi.)

KALVIS.

(laudīm).

Rumpētera kungs lūdz visus uz vakariņām! (Visi pa pāram iet caur verandu mājā; aiz viņiem līgotāji un viesi. Istabā tos apsveic mūzikanti ar maršu.

Pagalnā un dārzā paliek klusu. Tikai Jāņugunis deg un dzirdama ligošana tālumā. Sulainis Džons paliek viens un domīgi raugās tālumā.)

DŽONS.

Savādi, savādi! Dīvaina zeme... Tas ir labi, ka vismaz viens paliek skaidrā prātā. Citādi varētu notikt nelaime. Es būšu nomodā par tiem principiem.

Priekšgars.